

STORTINGET

Innst. 663 S

(2020–2021)

Innstilling til Stortinget
fra næringskomiteen

Prop. 210 S (2020–2021)

Innstilling fra næringskomiteen om Samtykke til inngåelse av frihandelsavtale mellom Island, Liechtenstein, Norge og Storbritannia

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Innledning

Departementet opplyser i proposisjonen at det er fremforhandlet et utkast til frihandelsavtale mellom EØS/EFTA-statene Island, Liechtenstein, Norge og Storbritannia. Avtalen er ennå ikke undertegnet, men forventes å bli undertegnet i løpet av juli 2021.

Storbritannia forlot EU 31. januar 2020, og samtidig startet en overgangsperiode som varte frem til 31. desember 2020. Storbritannias uttrede av EU har medført at Norges forhold til Storbritannia ikke lenger er regulert av EØS-avtalen. EØS/EFTA-statene Norge, Island og Liechtenstein har derfor forhandlet om en frihandelsavtale med Storbritannia siden juli 2020. Hovedmålsetningen med avtalen er å sikre norsk næringsliv så gode betingelser som mulig, og opprettholde mest mulig av det tette økonomiske forholdet som var under EØS-avtalen, hjemlet i et nytt avtaleverk mellom partene.

Frihandelsavtalen mellom Norge, Island og Liechtenstein og Storbritannia omfatter handel med varer, opprinnelsesregler, handelsfasilitering, tekniske handelshindre, veterinære og plantesanitære tiltak, handelstiltak, investeringer og handel med tjenester, offentlige anskaffelser, subsidier, konkurranse, immaterielle rettigheter, digital handel, telekommunikasjon, person-

bevegelser, yrkesgodkjenning, handel og bærekraftig utvikling, små og mellomstore bedrifter (SMB), god regelverkspraksis, institusjonelle bestemmelser og tvisteløsning.

EØS/EFTA-statene Norge, Island og Liechtenstein har opptrådt som en samlet gruppe i forhandlingene basert på omforente forhandlingsposisjoner.

I og med at frihandelsavtalen anses som en sak av særlig stor viktighet, er Stortingets samtykke til inngåelse nødvendig i medhold av GrL § 26, annet ledd.

Frihandelsavtalens hoveddel i engelsk versjon med oversettelse til norsk følger som trykt vedlegg til proposisjonen. Vedleggene til avtalen overleveres Stortinget som utrykte vedlegg. Vedleggene er også tilgjengelig elektronisk på <http://www.regjeringen.no>.

1.2 EØS/EFTA-statenes frihandelsforhandlinger med Storbritannia

1.2.1 Forhandlingsprosessen

Forhandlingene mellom Island, Liechtenstein, Norge (EØS/EFTA-statene) og Storbritannia ble påbegynt i juli 2020 og avsluttet i juni 2021. Det ble avholdt løpende forhandlingsmøter, både på ekspert- og forhandlingsledernivå, samt politiske møter. Norge opptrådte som talsperson for Norge, Island og Liechtenstein.

I påvente av en endelig frihandelsavtale har Norge, Island og Storbritannia i løpet av forhandlingsperioden også inngått en midlertidig vareavtale. Avtalen har vært gjeldende fra 1. januar 2021, og gjelder frem til frihandelsavtalen trer i kraft. Med den midlertidige vareavtalen videreføres den generelle markedsadgangen for varehandel.

1.2.2 Norges handel med Storbritannia

Storbritannia er det landet i verden som mottar mest av norsk eksport, og verdien av denne utgjør mer enn 22 pst. av all norsk eksport. I 2020 eksporterte Norge varer for knapt 135 mrd. kroner til Storbritannia, mens importen var på drøyt 41 mrd. kroner. I tillegg selger Norge årlig tjenester til britene for nærmere 40 mrd. kroner. I 2020 utgjorde handelen med britene 17 pst. av norsk vareeksport. Norges viktigste eksportvarer til Storbritannia er olje- og gass, sjømat, metaller og maskiner. De viktigste importvarene fra Storbritannia er maskindeler, biler, mineralolje, medisiner og flymotorer.

Per 31. desember 2020 har Statens pensjonsfond utland investert 570,7 mrd. kroner i 367 selskaper på børs og 162,3 mrd. kroner i rentepapirer i Storbritannia. Storbritannia utgjør totalt 7 pst. av alle investeringer. Tendensen er fortsatt økning i pensjonsfondets investeringer i Storbritannia.

1.2.3 Det bilaterale forholdet mellom Norge og Storbritannia

I tillegg til den store handelen i varer og tjenester, er det bilaterale forholdet mellom Norge og Storbritannia godt og omfattende. Det dekker et bredt spekter av politikkområder, alt fra handel og økonomi, forsvar og sikkerhet, energi, klima, utviklingspolitikk, polare spørsmål, til kultur, idrett og utdanning. Samarbeidet med Storbritannia i FNs sikkerhetsråd (2021–2022) er også forventet å styrke det bilaterale forholdet.

Norge og Storbritannia har en grunnleggende og sammenfallende interesse i en regelstyrt verdensorden. De to lands utenriksdepartement arbeider med en felles erklæring om det bilaterale samarbeidet mellom Storbritannia og Norge. Erklæringen slår fast at samarbeidet er tuftet på et felles verdigrunnlag og det nedfelles et prinsipp om regelmessige konsultasjoner på politisk nivå. Erklæringen er ikke rettslig bindende, men fremhever et utvalg strategiske satsingsområder for det bilaterale samarbeidet i tiden fremover.

Det er utstrakt og godt samarbeid i næringslivet. London er et knutepunkt for oppstartmiljøer og et globalt finanssentrum. Over 300 norske bedrifter er etablert i Storbritannia. Norske bedrifter er tungt inne på britisk sokkel og i offshore.

Energisikkerhet er sentralt for Storbritannia, og omkring 40 pst. av gassen som brukes i landet kommer fra Norge. Norsk gass er viktig for reduksjon av britiske klimagassutslipp, ved å erstatte kull i produksjonen av elektrisitet. Import av norsk gass forventes å være høy også i årene som kommer. Aktiviteten knyttet til utvinning av olje og gass, samt geografisk tilknytning til Nordsjøen har gjort Storbritannia til en viktig samarbeidspartner for utvikling av teknologi knyttet til karbonfangst og -lagring, hydrogen og havvind. Dette samarbeidet vil videreutvikles i lys av Parisavtalen. Sammen

med britiske National Grid bygger Statnett en strømkabel, North Sea Link, mellom Norge og Storbritannia som skal settes i drift i løpet av høsten 2021.

Storbritannia er aktiv i internasjonalt polarsamarbeid og polarforskning. Norge og Storbritannia samarbeider godt i Antarktistraktatsystemet og i Arktisk råd. En intensjonsavtale som bekrefter våre felles interesser og langvarige samarbeidsforhold i Antarktis og Arktis ble undertegnet da utenriksminister Dominic Raab besøkte Norge i mars 2021.

Storbritannias kulturscene er viktig for norsk kulturlivs internasjonale muligheter. Kulturutvekslingen mellom Norge og Storbritannia er betydelig, og særlig London er en svært viktig arena.

Det er om lag 17 000 britiske borgere bosatt i Norge og rundt 30 000 norske borgere bosatt i Storbritannia. Storbritannia er en svært viktig destinasjon for norske studenter. Nylige tall viser at antallet søknader fra norske studenter til studieplasser i Storbritannia holder seg stabilt, og det er et ønske fra norsk side å fortsatt ha et tett samarbeid om utdanning i tiden fremover. Storbritannia er et viktig reisemål globalt og for norske turister spesielt. Det er over 650 000 norske tilreisende til Storbritannia hvert år. Storbritannia er et viktig marked for norsk turistnæring.

Storbritannia er Norges viktigste europeiske militære allierte. Den sikkerhets- og forsvarspolitiske dimensjonen utgjør en bærebjelke i vårt overordnede bilaterale forhold.

1.2.4 Den politiske og økonomiske situasjonen i Storbritannia

Britisk økonomi er verdens sjetteste største økonomi og nest størst i Europa målt i brutto nasjonalprodukt (BNP). Tjenesteytende næringer, drevet av finansnæringen, står for mer enn tre fjerdedeler av BNP. Storbritannia har et stort underskudd i utenrikshandelen, især med EU, og er nettoimportør av olje og gass.

Britisk økonomi hadde en nedgang på 10 pst. av BNP i 2020, en konsekvens hovedsakelig av pandemien og dens effekt på økonomien i Storbritannia og resten av verden, men virkningene av Storbritannias uttreden av EU er også en del av dette bildet. Vaksineutruellingen ser imidlertid ut til å gi en positiv effekt, og prognoser fra det britiske Office for Budget Responsibility antyder at økonomien kan returnere til før-pandemivå innen midten av 2022. Det anslås en vekst på 4 pst. i inneværende år og 7,3 pst. i 2022. Pandemien har derimot svekket britiske statsfinanser betydelig og dette reduserer det økonomiske handlingsrommet fremover. Storbritannias uttreden av EU, og med det ut av det indre marked og tollunionen, har også hatt en klar negativ økonomisk effekt mht. investeringsnivået.

23. juni 2016 stemte et flertall for at Storbritannia skulle melde seg ut av EU. Den 31. januar 2020 forlot

Storbritannia EU etter å ha kommet til enighet med EU om betingelsene for utmeldingen. Samtidig startet en overgangsperiode som varte til og med 31. desember 2020. I denne overgangsperioden ble Storbritannia behandlet som om de fortsatt var med i EU, men uten representasjon og stemmerett i EUs besluttede organer. I overgangsperioden foregikk de formelle forhandlingene om det fremtidige forholdet mellom EU og Storbritannia. Det nye forholdet mellom partene trådte i kraft 1. januar 2021.

Etter valget i Storbritannia i slutten av 2019 har den konservative regjeringen ledet av statsminister Boris Johnson hatt et solid flertall i underhuset. Håndteringen av koronapandemien har vært sentralt i britisk innenrikspolitikk i 2020 og 2021. Storbritannias uttreden fra EU (brexit) har også preget innenrikspolitikken.

Samtidig som brexit har preget britisk politikk de siste fire årene, signaliserer den britiske regjeringen at den har til hensikt å videreføre sikkerhets- og forsvarspolitikken langs kjente linjer. Britene ønsker fortsatt å ha et nært samarbeid med resten av Europa og ønsker å spille en lederrolle i europeisk sikkerhet. NATO er hjørnesteinen i britisk sikkerhets- og forsvarspolitik, og USA er en viktig partner for Storbritannia. Blant de europeiske landene framheves særlig Frankrike, men også Tyskland som sentrale samarbeidspartnere.

Den britiske regjeringen la i mars frem sin visjon om Storbritannias plass i verden etter brexit gjennom rapporten, «Integrated Review». Denne skal være retningsgivende for Storbritannias forsvars-, sikkerhets-, utviklings- og utenrikspolitikk det neste tiåret og legge rammene for det som kalles «Global Britain». 2021 er definert av statsminister Johnson som året hvor britene skal vise internasjonalt lederskap, understøttet bl.a. av britisk formannskap for både G7 og klimakonferansen COP26. Storbritannia og nære samarbeidspartnere ønsker å ta tydelig internasjonalt lederskap på de to mest aktuelle utenrikspolitiske spørsmålene: global helse, vaksiner og covid-19, og klimaendringene. Storbritannia er en stor bidragsyter til vaksinesamarbeidet COVAX, CEPI og GAVI.

Storbritannia er nå ute av EUs tollunion og det indre marked og er ikke lenger part i EUs frihandelsavtaler. Storbritannia har derfor måttet kompensere med å forhandle og inngå flere frihandelsavtaler med andre stater, og har også som mål å inngå en rekke nye de neste årene, herunder med USA, Australia og New Zealand. Storbritannia har videre søkt om å tiltre Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership (CPTPP).

1.3 De viktigste forhandlingsresultatene

1.3.1 Generelt

Departementet opplyser i proposisjonen at EØS/EFTA-statene fikk gjennomslag for sentrale krav i for-

handlingene, og frihandelsavtalen ble ferdigstilt med et godt resultat på viktige områder for Norge som handel med varer, handel med tjenester og investeringer, yrkesgodkjenning, offentlige anskaffelser og mattrygghet. Hovedmålet med forhandlingene har vært å bevare mest mulig av det tette handelspolitiske samarbeidet som vi hadde da Storbritannia fremdeles var med i EU/EØS og det indre marked. Avtalen sikrer videreføring av tollfrihet for industrivarer, og sikrer at norske bedrifter som handler med Storbritannia ikke møter mer krevende tollprosedyrer enn konkurrenter fra andre land. Norge har oppnådd forbedret markedsadgang for enkelte viktige sjømatprodukter og videreføring av alle tidligere tollpreferanser, samtidig som landbrukets behov for skjerming er ivaretatt.

Departementet opplyser i proposisjonen at EØS/EFTA-statene i stor grad har nådd målsettingen om en avtale som er minst like god som avtalen mellom EU og Storbritannia («Trade and Cooperation Agreement» – TCA). Dette innebærer ifølge proposisjonen at frihandelsavtalen vil sikre like, eller bedre, vilkår vis-à-vis konkurrenter fra EU. Det gjelder bl.a. for handel med tjenester og investeringer, offentlige anskaffelser, tekniske handelshindre, mattrygghet (SPS) og immaterialrettigheter. Avtalen sikrer stabil og forutsigbar adgang til det britiske markedet for norsk næringsliv. Frihandelsavtalen med Storbritannia er den mest omfattende frihandelsavtalen Norge har fremforhandlet, innenfor rammene av hva det er mulig å oppnå gjennom en ordinær frihandelsavtale. Avtalen vil likevel ikke kunne erstatte EØS-avtalen, og norsk næringsliv vil på noen områder kunne risikere å møte nye handelshindre og dårligere tilgang til det britiske markedet enn de hadde da Storbritannia var medlem av EU.

I avtalens fortale understreker partene de dype historiske røttene for samhandlingen seg imellom, og stadfester videre blant annet sine forpliktelser til prinsipper om demokrati, rettsstaten, menneskerettigheter og fundamentale friheter i samsvar med FN-pakten og FNs menneskerettighetserklæring, arbeidstakerrettigheter, herunder prinsippene som følger av ILO-konvensjoner som partene er part i, næringslivets samfunnsansvar, bærekraftig utvikling og anti-korrupsjon.

1.3.2 Handel med varer

Frihandelsavtalens bestemmelser om handel med varer er nedfelt i kapittel 2 handel med varer.

MARKEDSADGANG FOR INDUSTRIVARER OG SJØMAT

Avtalen viderefører nulltoll for alle industrivarer. Dette har vært en norsk hovedmålsetting i forhandlingene. Storbritannia er Norges største enkeltmarked for eksport av varer, med en eksportverdi på nærmere 135 mrd. kroner i 2020. Norge og Storbritannia har hatt tollfrihet for industrivarer i snart 60 år. Videreføring av null-

toll for industrivarer sikrer norsk eksport like konkurransevilkår som britiske varer og konkurrenter fra EU på det britiske markedet.

Storbritannia er det tredje største markedet for norsk sjømat målt etter volum og det femte største eksportmarkedet målt etter verdi. I 2020 ble det eksportert sjømat til Storbritannia til en verdi av 6,16 mrd. kroner. For sjømat sikrer avtalen videreføring av alle tollpreferanser for sjømat som Norge har til EU. Dette innebærer tollfrihet for fersk og fryst hel hvitfisk, som er viktige produkter til det britiske markedet. Utover dette har Norge oppnådd nulltoll for 43 tollinjer, herunder nulltoll fra avtalens ikrafttredelse for fryst filet av makrell, hyse, sei og andre hvitfiskarter. Fryst filet av torsk kan eksporteres tollfritt innenfor en årlig kvote og vil møte toll på 0,9 pst. utenfor kvote. Fryste pillede reker, som er det viktigste rekeproduktet, vil møte nulltoll fra 1. januar 2023 og ha tilgang til en tollfri kvote i nedtrappingsperioden. Tollsatsen settes ned til 5 pst. ved avtalens ikrafttredelse og reduseres til 2,5 pst. 1. januar 2022. Ferske og fryste skallreker vil møte nulltoll fra 1. januar 2025. Det er oppnådd nulltoll for levende, ferske og fryste produkter av kongekrabbe, snøkrabbe og taskekrabbe. Avtalen vil etter endt nedtrappingsperiode gi tollfrihet for 24 pst. av britisk importverdi for norsk sjømat, beregnet som snitt av 2017–2019. Videre har Norge oppnådd tollfri markedsadgang til Storbritannia for viktige tollinjer for ingredienser til fôr til fisk.

Storbritannia vil opprette 15 årlige tollfrie importkvoter for norsk sjømat. Kvoteregimet dekker kvotene som Norge benyttet mens Storbritannia var medlem av EU. Størrelsen på de tollfrie kvotene dekker historiske kvotetrekke ved import til Storbritannia, og er for noen kvoter økt utover dette for å gi rom for vekst i handelen. Det vil blant annet opprettes en tollfri kvote for bearbejdede reker (1 560 tonn), bearbejdet sild (200 tonn) og fryst filet av torsk og annen hvitfisk (4 000 tonn). Det etableres kvoter for fryst sild (800 tonn), fryst makrell (606 tonn) og fryst sildefilet (610 tonn), som gir rom for vekst i handelen. Kvoteregimet er forenklet sammenlignet med det som gjaldt da Storbritannia var medlem av EU, noe som vil gjøre det enklere for sjømatnæringen å nyttiggjøre seg av de tollfrie kvotene.

LANDBRUKSVARER

Frihandelsavtalen innebærer mulighet for økt handel med landbruksvarer mellom Norge og Storbritannia. Samtidig er det i forhandlingene lagt vekt på å ivareta norske landbruksinteresser ved å prioritere importkvoter for varer der Norge har et importbehov.

Norge har i forhandlingene skjermet de grasbaserte produksjonene i melke- og kjøttsektoren. I avtalen er det dermed ikke gitt tollreduksjoner eller etablert nye importkvoter for storfekjøtt, meieriprodukter eller kjøtt av sau/lam. Kvoten på ost på 299 tonn er en videre-

føring av ostekvoten som inngår i den midlertidige avtalen med Storbritannia. Da denne ble tatt inn i den midlertidige avtalen, ble EUs ostekvote inn til Norge tilsvarende redusert med 299 tonn.

Norge vil etablere totalt 26 importkvoter for landbruksvarer fra Storbritannia, ned fra 36 kvoter som Storbritannia kunne benytte som medlem i EU. For alle importkvoter som inngår i avtalen, har EU tilsvarende kvoter med samme vareomfang. Dette er dels kvoter som EU i dag ikke utnytter fullt ut, noe som tilsier begrenset interesse i det norske markedet. For sensitive kjøttvarer omfatter avtalen importkvoter av kylling på 158 tonn og til sammen 370 tonn svinekjøtt fordelt på slakt, skinke, pølser og ribbe.

For kraftfôrråvarer er det gitt to kvoter for mais og maisgrits til dyrefôr på til sammen 5 000 tonn. Det er også fastsatt to kvoter for fryste jordbær og fryste bringebær til bearbejdingsindustrien. Disse kvotene vil medføre at de nasjonalt fastsatte importkvotene reduseres tilsvarende.

Ved omlegging til prosenttoll for faste oster fra 1. januar 2013 ble det besluttet at 14 EU-oster, skulle unntas fra omleggingen til prosenttoll og fortsette med kronetoll. Avtalen med Storbritannia innebærer at fire britiske oster tilføyes listen over faste oster med kronetoll.

For varer der det ikke er etablert importkvoter, viderefører Norge i hovedsak samme tollsatser overfor Storbritannia som landet hadde som EU-medlem. For 31 tollinjer gir Norge Storbritannia tollfrihet, 16 av disse er fiskefôr og råvarer til fiskefôr. For 30 tollinjer gir Norge marginalt lavere tollsatser til Storbritannia enn til EU. Dette er i begge tilfeller tollinjer som ikke anses som sensitive for norsk produksjon.

Eksport fra Norge av ubearbejdede landbruksvarer utenfor importkvoter vil som hovedregel møte samme tollsatser som Storbritannia anvendte overfor Norge som EU-medlem. Norge har fått tollfri markedsadgang til Storbritannia for viktige tollinjer for fôr til fisk. Storbritannia oppretter fire importkvoter for Norge. Kvotene dekker produkter av ost, myse, myseprotein og peoner.

For bearbejdede landbruksvarer videreføres i avtalen i hovedsak tollsatsene mellom Norge og EU i Protokoll 3 til EØS-avtalen.

Kapitlet om handel med varer favner alle varekategorier, inkludert landbruksprodukter. I kapitlet forplikter partene seg til å avvikle all toll for industrivarer, og avvikle eller redusere toll for sjømat og landbruksvarer i tråd med bindingslistene i vedlegg til varekapitlet.

OM FORPLIKTELSENE PÅ VAREOMRÅDET

Bindingslistene er fremdeles gjenstand for juridisk og teknisk gjennomgang, men det skal ikke gjøres endringer i substans. Endelige markedsadgangstilbud for varer fra Storbritannia og Norge, som har vært gjen-

stand for gjensidige gjennomganger hos begge land, er vedlagt proposisjonen.

GENERELT OM KAPITLET

Kapitlet bygger på bestemmelsene i Generalavtalen om tolltariffer og handel 1994 (GATT), men inneholder en rekke elementer som går utover dette forpliktelsesnivået, i tråd med resultatet mellom EU og Storbritannia. Bestemmelsene sikrer norske eksportører forutsigbarhet og fordelaktige vilkår for handel med Storbritannia.

Viktige bestemmelser som går utover forpliktelsesnivået i Verdens handelsorganisasjon (WTO) er bl.a. forbudet mot eksportavgifter, som er et viktig resultat i tråd med EFTAs modelltekst. Videre inneholder kapitlet forbud mot ytelseskrav ved import, dvs. krav om å benytte bl.a. lokale innsatsvarer for å oppnå fordelaktig behandling, samt forbud mot krav om minstepriser ved import. Det er første gangen Norge/EFTA har inntatt slike forbud mot ytelseskrav for varer og mot krav om minstepriser i en handelsavtale.

Kapitlet inneholder videre bestemmelser om midlertidig import av varer, innenlands og utenlands bearbeiding, import- og eksportlisensiering og gjeninnførsel av reparerte varer. Kapitlet inneholder også en bestemmelse om tollkvoteadministrasjon som sikrer innsikt i kvoteutnyttelse og forplikter partene til å notifisere eventuelle endringer i kvotefordelingsmetode.

Kapitlet inkluderer en gjennomgangsklausul som gir partene adgang til å forespørre konsultasjoner om ytterligere tollreduksjoner for sjømat og landbruksprodukter, og partene skal gjennomgå vilkårene for handel med disse varene hvert femte år.

Under kapitlet opprettes en egen komité for handel med varer. Komiteen skal kunne vurdere alle saker under dette kapitlet, under kapitlet om handelsfasilitering, under protokollene om opprinnelsesregler og tollsamarbeid samt saker knyttet til bestemmelsene om geografiske betegnelser under kapitlet om immaterielle rettigheter. Komiteen for handel med varer skal møtes dersom en av partene forespør dette og kan treffe beslutninger og gi anbefalinger ved enstemmighet.

Norge og Island vil inngå bilaterale brevvekslinger med Storbritannia som sikrer at avtalen tolkes i tråd med Storbritannias forpliktelser overfor EU i den såkalte Nord-Irlandprotokollen til Utmeldingsavtalen. Dette innebærer at Nord-Irland i praksis forblir en del av EUs indre marked, og at varer importert direkte til Nord-Irland fra utenfor Storbritannia og EU, i utgangspunktet må følge EUs tollregler og ilegges EUs tollsatser.

1.3.3 Tekniske handelshindre

Bestemmelsene om tekniske handelshindre (TBT) er nedfelt i avsnitt 2.2 til kapitlet om handel med varer. Formålet med avsnittet er å legge til rette for handel med varer mellom partene ved å forhindre, identifisere

og eliminere unødvendige tekniske handelshindre. Avsnittet omfatter regler om utarbeidelse, vedtakelse og anvendelse av alle standarder, tekniske forskrifter og samsvarsvurderingsprosedyrer, som kan påvirke handel med varer mellom partene.

Avsnittet inkorporerer i avtalen viktige bestemmelser i WTOs TBT-avtale, men inkluderer også flere elementer som går utover WTO-regelverket. Avsnittet bærer preg av partenes gjensidige ønske om å speile bestemmelsene om tekniske handelshindre i handels- og samarbeidsavtalen mellom Storbritannia og EU (TCA). Det er blant annet etablert en TBT-komité som i tillegg til å følge opp gjennomføringen og etterlevelsen av TBT-kapitlet, også skal vurdere behovet for å oppdatere avsnittet i lys av utviklingen på TBT-området under TCA.

Som i TCA inkluderer avtalen i tillegg også fem sektorspesifikke vedlegg:

1. Kjøretøy og bildeler, basert på FN-standarder
2. God tilvirkningspraksis for medisiner (GMP), med elementer av gjensidig godkjenning av testresultater.
3. Kjemikalier, basert på samarbeid
4. Økologiske produkter, med gjensidig godkjenning av ekvivalens av dagens ordning frem til slutten av 2022, når nytt harmonisert regelverk skal være på plass.
5. Handel med vin, med felles regler for merking, kvalitet osv.

1.3.4 Veterinære og plantesanitære tiltak

Bestemmelsene om veterinære og plantesanitære tiltak er nedfelt i avsnitt 2.3 til kapitlet om handel med varer. Norge vil få samme vilkår som EU ved eksport til Storbritannia når det gjelder tiltak for å sikre mattryggheten ved handel av matvarer. Avtalen innebærer at det legges opp til effektiv grensekontroll for å sikre at varer ikke forringes på grensen og at de kommer raskt ut på markedet. Dette er særlig viktig for sjømatnæringen. Generelt skal importkontrollen av matvarer, inkludert sjømat, være risikobasert og ikke strengere enn nødvendig slik at den hindrer handelen. De generelle bestemmelsene i SPS-avtalen under WTO gjelder, likeså øvrige relevante internasjonale standarder og avtaler. Frihandelsavtalen legger opp til tett og nær kontakt mellom partene på det veterinære området, og det skal opprettes en felles SPS-komité som løpende vil følge opp innholdet i avtalen. Det er også lagt opp til en konsultasjonsmekanisme i tilfelle det skulle oppstå problemer knyttet til matvarehandelen som krever en rask løsning. Partene i avtalen vil videre samarbeide i internasjonale fora.

1.3.5 Opprinnelsesregler

Bestemmelsene om opprinnelsesregler, inkludert tilhørende administrativt samarbeid om kontroll av opprinnelsesbevis mv. og transportregler, er nedfelt i en

egen protokoll til avtalen. Opprinnelsesreglene avgrenser de fordeler som frihandelsavtalen gir til bare å gjelde varer som har tilstrekkelig tilknytning til avtalepartene. Opprinnelsesreglene presiserer kravene som må være oppfylt for at ferdigvaren skal oppnå opprinnelsesstatus.

Etter avtalen gjelder følgende alternative vilkår for at en vare oppnår opprinnelsesstatus:

- 1) at produktet anses som fremstilt i sin helhet i en av avtalepartene i henhold til protokollens artikkel 3,
- 2) at produktet, i samsvar med bestemmelsene i de spesifikke listereglene nevnt i vedlegg I og II til protokollen, anses for tilstrekkelig bearbeidet, og
- 3) at produktet tilfredsstiller bestemmelsene om kumulasjon med materialer fra en annen avtalepart eller en tredjepart som importør- og eksportørlandet har en frihandelsavtale med i henhold til protokollens artikkel 8.

Protokollens artikkel 5 om tilstrekkelig bearbeiding eller foredling viser til et vedlegg med produktspesifikke regler, som tilsvarer reglene for den reviderte Regional konvensjon om felles preferanseopprinnelsesregler for Europa og statene ved Middelhavet. Det er også inntatt en bestemmelse over hvilke enkle former for bearbeiding eller foredling utført på ikke-opprinnelsesmaterialer som ikke anses som tilstrekkelig for at produktet kan anses som opprinnelsesprodukt.

Bestemmelsene om direkte transport av varer mellom avtalepartene er gjort mer fleksibel enn i tidligere avtaler, ved at man tillater mellomlagring og oppsplitting av forsendelser i tredjeland så lenge det kan godtgjøres at varene ikke har blitt endret.

I artikkelen om territorialitetsprinsippet er det, som et unntak fra kravet om at all produksjon må skje hos avtalepartene, gitt åpning for å benytte såkalt «utenlands bearbeiding» ved fremstilling av varer som skal eksporteres som opprinnelsesprodukter under denne avtalen. Den maksimale verditilførsel er satt til ti pst. av ferdigvarens ex-works pris (pris ut av fabrikk).

Protokollen inneholder detaljerte bestemmelser om administrativt samarbeid mellom avtalepartenes tollmyndigheter, som blant annet innebærer at det skal etableres et samarbeid mellom nasjonale tollmyndigheter om utferdigelse og kontroll av opprinnelsesbevis. Som dokumentasjon for varens opprinnelse skal eksportøreren kun benytte opprinnelseserklæring, som kan sendes elektronisk mellom eksportør og importør. Varesertifikat EUR.1 og EUR-MED skal ikke benyttes.

1.3.6 Handelsfasilitering

Avtalens bestemmelser om handelsfasilitering fremgår av avsnitt 2.4 til kapitlet om handel med varer, og letter handelen med varer gjennom prinsipper for åpenhet, forenkling, rettssikkerhet og samarbeid. Dette

oppnås for eksempel gjennom partenes forpliktelse til å offentliggjøre relevante lover og forskrifter på internett, samt å gi næringslivet mulighet for bindende forhåndsuttalelser om klassifisering og opprinnelsesregler. Videre kan ikke partene lenger kreve legalisering av kommersielle dokumenter i forbindelse med import. Administrativt tollsamarbeid som tidligere har vært hjemlet i EØS-avtalen protokoll 11, er videreført i en egen protokoll. Partene åpner dessuten for å samarbeide om gjensidig godkjenning av autoriserte økonomiske operatører.

1.3.7 Handelstiltak

Avtalens bestemmelser om handelstiltak fremgår i avsnitt 2.5 til kapitlet om handel med varer. Med handelstiltak menes i denne sammenheng antidumpingtiltak, utjevningsavgifter og beskyttelsestiltak. EFTA-statene anvender ikke handelstiltak, og ønsket i avtalen forbud mot å benytte antidumpingtiltak. Storbritannia derimot ønsker å kunne anvende handelstiltak med de frihetsgrader som gis av WTO-regelverket. Avsnittet viser til partenes WTO-forpliktelser, men går på enkelte områder lenger.

I avtalen forplikter partene seg til å etterstrebe å ikke iverksette antidumping-prosedyrer mot hverandre. Det spesifiseres hvilke prosedyrer som skal følges i antidumping- og utjevningsundersøkelser, herunder klargjøring av hvilke fakta som skal utleveres fra parten som gjennomfører undersøkelsen. Dersom en part skal innføre en antidumping- eller utjevningsavgift, så forplikter de seg til å bruke en lavere avgiftssats enn dumpingmarginen eller subsidien når denne lavere satsen er tilstrekkelig for å fjerne skaden på hjemlig industri. Videre forplikter partene seg til å vurdere om en antidumping- eller utjevningsavgift er i allmennhetens interesse.

En part som vil innføre et beskyttelsestiltak må på forespørsel oversende en skriftlig notifisering til den andre parten. Ved innføring av beskyttelsestiltak, så skal partene etterstrebe at tiltaket i minst mulig grad påvirker den bilaterale handelen.

Avsnittet vil ikke være underlagt avtalens tvisteløsning, med unntak av forpliktelsen om å benytte den lavere avgiftssatsen.

1.3.8 Handel med tjenester og investeringer

Avtalens bestemmelser om investeringer og handel med tjenester over landegrensene fremgår i avtalens kapittel 3. Avtaleforpliktelsene sikrer stabil og forutsigbar markedsadgang for norske investorer og tjenesteytere i det britiske markedet. I motsetning til WTO-avtalen om handel med tjenester (GATS) som kun dekker investeringer i tjenestesektoren, er avtalen basert på en såkalt integrert modell der investeringskapitlet dekker investeringer (etablering av foretak) både i og utenfor tjene-

stesektoren, mens tjenestekapitlet dekker handel med tjenester over landegrensene.

Forpliktelsene om likebehandling, herunder markedsadgang, nasjonal behandling, ytelseskrav og beste-vilkårsbehandling sikrer norske tjenesteytere og investorer like god behandling som britiske tjenesteytere og investorer ved at gjeldende åpenhet i markedet bindes i avtalen (såkalt frys) i tillegg til at fremtidig liberalisering fanges inn i avtalen (såkalt skralle). Dette gjelder for alle sektorer, med mindre en part har listeført reservasjoner mot disse hovedprinsippene i sin reservasjonsliste.

Videre er det inntatt forpliktelser om partenes innenlandske reguleringer som angir prinsipper for god forvaltningsskikk på områder hvor det stilles lisens- eller kvalifikasjonskrav for å tilby tjenester eller i forbindelse med etablering av virksomhet, og krav til prosedyrene for tildeling av tillatelser med videre. Disse prinsippene vil gjelde for alle sektorer med unntak av for tiltak som er i tråd med en parts reservasjoner. Videre inneholder tjeneste- og investeringskapitlet bestemmelser om innreise og midlertidig opphold for personer med forretningsformål (personbevegelser) samt sektorspesifikke regler om finansielle tjenester, telekommunikasjon, maritim transport og advokattjenester.

INNREISE OG MIDLERTIDIG OPPHOLD FOR PERSONER MED FORRETNINGSFORMÅL (PERSONBEVEGELSER)

Avtalens bestemmelser om innreise og midlertidig opphold fremgår av avsnitt 3.4 i kapitlet om tjenester og investeringer. Bestemmelsene er avgrenset til innreise og midlertidig opphold for å utføre en kontraktsleveranse eller visse andre typer midlertidige arbeidsoppdrag.

Frihandelsavtalen gir ikke rett til å søke arbeid, søke statsborgerskap, permanent opphold eller permanent ansettelse. Dette innebærer at britiske borgere må ha oppholdstillatelse hvis de skal bo og jobbe i Norge. Norges forpliktelser for personkategoriene som er omfattet av frihandelsavtalen ligger godt innenfor utlendingsregelverket, med unntak av musikere, artister og medfølgende nødvendig hjelpepersonell. For denne kategorien forplikter vi oss til å gi lengre varighet på unntaket fra oppholdstillatelse enn det som i dag følger av utlendingsforskriften § 1-1 sjette ledd. For øvrig er det også tatt et generelt forbehold om at alle andre nasjonale reguleringer knyttet til innreise, opphold, lønn, arbeidsforhold og sosiale rettigheter fortsatt vil gjelde.

Frihandelsavtalen innebærer at norske statsborgere som ønsker å etablere lokal virksomhet i Storbritannia kan oppholde seg inntil tre måneder for å gjennomføre en slik lokal etablering. Samme varighet gjelder overfor samme personkategori fra Storbritannia som vil etablere seg i Norge.

Norske ansatte i internasjonale selskap etablert i Storbritannia (bedriftsinterne) kan få inntil tre års opp-

hold, og medbringe ektefelle/partner og barn under arbeidsperioden i Storbritannia. Samboerskap og homofilt partnerskap likestilles med ekteskap. Norge har forpliktet seg til fire års opphold for samme persongrupper fra Storbritannia. Medarbeidere som er «graduate trainees» og sendes på opplæringsformål har rett til tolv måneders opphold i Storbritannia, og tilsvarende har britiske borgere rett til tolv måneders midlertidig arbeidsopphold i Norge.

Norske statsborgere som er forretningsreisende, dvs. personer som ikke tar del i direkte salg og heller ikke har arbeidsgiver i Storbritannia, kan få opphold inntil tre måneder i Storbritannia. Dette gjelder imidlertid kun for spesifikke aktiviteter som er ført inn i vedlegg III, f.eks. forskere, installatører, artister mv. For britiske musikere, artister og nødvendig medfølgende hjelpepersonell som ikke har norsk arbeidsgiver, har Norge innen 1 år etter avtalens ikrafttredelse forpliktet seg til å forlenge varigheten på unntaket fra oppholdstillatelse fra opptil 14 dager til inntil 90 dager i en 180-dagers periode. Forhandlingsresultatet for musikere, artister og nødvendig hjelpepersonell er ikke en del av EUs frihandelsavtale med Storbritannia, og dette innebærer derfor en forbedring for EØS/EFTA-landene.

Det er verdt å merke seg at forpliktelsene om innreise og midlertidig opphold for personer som skal etablere lokal virksomhet og utsendte medarbeidere, ikke går lenger enn dagens regelverk i Storbritannia. Forpliktelsene innebærer derfor bare at Storbritannia ikke kan gjøre innskrenkninger i strid med de minimumskravene som frihandelsavtalen fastsetter.

Utsendte arbeidstakere eller selvstendig oppdrags-takere fra Norge som skal levere tjenester i medhold av en kontrakt mellom foretak i UK og norsk arbeidsgiver, kan få opphold inntil seks måneder i en tolv-måneders periode i Storbritannia. Tilsvarende vil gjelde for britiske borgere som skal levere tjenester i henhold til en kontrakt med norske oppdragsgivere. Forpliktelsene som Storbritannia har påtatt seg for disse to gruppene kobles direkte til innreise og opphold i Storbritannia (T5- International Agreement Worker). Det har sin bakgrunn i at Storbritannia gir særbehandling til sine frihandelspartnere (og for WTO-medlemmer i 11 sektorer). Slike rettigheter følger derfor ikke av de ordinære reglene om innreise og midlertidig opphold i Storbritannia.

Frihandelsavtalen legger opp til at partene der det er praktisk mulig, skal behandle søknader om innreise og midlertidig arbeidsopphold så raskt som mulig og ikke senere enn 90 dager.

FINANSIELLE TJENESTER

Avtalens bestemmelser om finansielle tjenester fremgår av underavsnitt 3.5.3 til kapitlet om investeringer og tjenester. Avtalen innebærer at foretak fra Stor-

britannia og EØS/EFTA-statene kan etablere seg i hverandres markeder i samsvar med til enhver tid gjeldende regler i de ulike statene. Foretakene må ha konsesjon etter vertsstatens regler og blir underlagt tilsyn av vertsstaten. Partene skal, i samsvar med sine regler, tillate finansielle tjenestetilbydere av en annen part å tilby nye finansielle tjenester. Partene påtar seg å gjøre sitt ytterste for å sikre at internasjonale standarder for regulering og tilsyn anvendes i sitt territorium. Videre inneholder avtalen en forsiktighetsklausul som innebærer at partene kan innføre eller opprettholde tiltak bl.a. for å sikre finansiell stabilitet, uten hinder av de øvrige bestemmelsene i avtalen.

Britiske foretak omfattes ikke lenger av EUs regler om EØS-pass («single passport»), som betyr at foretak med tillatelse til å drive virksomhet i en EØS-stat, kan drive tilsvarende virksomhet i hele EØS basert på tilsyn av hjemlandets myndigheter. EU har etablert et system der tredjeland kan bli vurdert som regulatorisk ekvivalent med EU, og innebærer på noen avgrensede områder at aktørene vil kunne få tilgang til det europeiske markedet. Et mål har vært å sikre at Storbritannia gir Norge og de andre EØS/EFTA-statene tilsvarende behandling som EU, slik at Storbritannia inkluderer hele EØS-området i sine ekvivalensvurderinger av EU. Dette er ikke regulert i avtalen. Sammen med frihandelsavtalen vil partene undertegne en felles erklæring som bekrefter at partene har til hensikt å støtte markedsadgang for finansielle tjenester gjennom ordninger som bl.a. inkluderer beslutninger om likeverdighet (ekvivalens), og som er opp til hver part. Videre viser erklæringen til at Island, Liechtenstein og Norge gjennom EØS-avtalen deltar fullt ut i Den europeiske unions indre marked (EU). Videre viser erklæringen til at formålet med EØS-avtalen er å oppnå et ensartet EØS som bygger på felles regler og like konkurransevilkår, som innebærer innlemmelse av EØS-relevante rettsakter i EØS-avtalen og en søylestruktur med to deler som omfatter overvåking og kontroll. Partene anerkjenner også at det indre marked omfatter finansielle tjenester.

TELEKOMMUNIKASJON

Underavsnitt 3.5.4 i tjeneste og investeringskapitlet inneholder bestemmelser om telekommunikasjonstjenester. Partenes telekommunikasjonstilbydere får god tilgang til hverandres markeder. I tillegg til de mer tradisjonelle bestemmelsene handelsavtaler har for å legge til rette for handel med telekommunikasjonstjenester, har denne avtalen - som den første utenfor det indre marked i EØS - en bestemmelse som skal legge til rette for internasjonal gjesting (roaming) uten ekstrakostnad for forbrukerne som bruker mobiltelefonen sin under opphold i den andre parten. Avtalen innebærer dermed at vi sikrer at norske mobilkunder ikke behøver å betale ekstra for å bruke mobiltelefonen sin i Storbritannia.

Etter mønster fra systemet i EØS skal avtalepartene i komiteen for handel med tjenester og investeringer fastsette maksimale grossist priser for internasjonal gjesting i mobilnett (roaming). I tillegg til å legge til rette for at det ikke skal kreves særskilt betaling for roaming fra forbrukerne, skal den maksimale grossistprisen skal ivareta flere hensyn. Blant annet at effektive tjenesteytere får dekket sine kostnader og kan ha mulighet for en rimelig avkastning. På denne måten blir mobiloperatørene i stand til å tilby roaming uten ekstrakostnad for forbrukerne.

I motsetning til i EØS, utgjør ikke denne avtalen i seg selv et rettslig hinder for at teleselskapene tar ekstra betalt for roaming. Avtalepartene har plikt til å overvåke detaljistprisene, og kan om ønskelig fastsette tiltak, inkludert å fastsette priser, for å sikre roaming uten ekstrakostnad. Det vil si at Norge får kontroll med prisene norske telefonselskaper tilbyr sine kunder når de bruker mobiltelefonen sin i Storbritannia.

MARITIM TRANSPORT

Underavsnitt 3.5.5 i tjeneste- og investeringskapitlet inneholder bestemmelser om maritim transport. Storbritannia er blant de største og viktigste enkeltmarkeder for norske skipsfartstjenester. Derfor har det vært viktig for Norge å få bestemmelser om maritime transporttjenester inkludert i frihandelsavtalen. Forhandlingsresultatet sikrer åpen markedsadgang og ikke-diskriminerende vilkår for avtalepartenes skip i internasjonal fart. Bestemmelsene og avtalens reservasjonslister sikrer at det forblir åpen markedsadgang i internasjonal fart samt ikke-diskriminering i havnene.

I motsetning til EØS-avtalen inneholder ikke avtalen forpliktelser vedrørende adgang til innenriksfart. For innenriksfart har partene tatt reservasjoner som gir anledning til å innføre nye restriksjoner. Det er imidlertid tatt inn konsultasjonsbestemmelser knyttet til maritim transport, inkludert innenriksfart, i komiteen for tjenester og investeringer. Partene skal også vurdere mulige forbedringer av kapitlet. Det tas også sikte på å foreta en bilateral brevveksling mellom Norge og Storbritannia om skipsfart. Formålet vil være å stadfeste ambisjonen om fortsatt åpne skipsfartsforbindelser og styrket samarbeid mellom de to stater, også når det gjelder innenriksfarten.

ADVOKATTJENESTER

Regulering av advokattjenester fremgår av underavsnitt 3.5.6. Her etableres det at advokater kan yte sine tjenester under hjemstatens tittel i den andre avtaleparten. Det vil si at norske advokater kan yte tjenester i Storbritannia under sin norske advokattittel. Det er med andre ord ikke nødvendig for norske advokater å få britisk advokatbevilling for å yte tjenester i Storbritannia. Dette gjelder både når advokaten etablerer seg i den

andre avtaleparten, og når det ytes grenseoverskridende tjenester. Denne ordningen ligner på ordningen som gjelder i EØS, men har et snevrere virkeområde. Det gir bare advokaten rett til å yte tjenester i hjemstatens rett og folkerett, og det gis heller ikke rett til å representere klienter for domstolene hos vertstaten.

1.3.9 Digital handel

Avtalens bestemmelser om digital handel fremgår av avtalens kapittel 4. Dette er det mest omfattende regelsettet om digital handel Norge har inngått i en frihandelsavtale hittil. Kapitlet har en rekke fellestrekk med resultatet i frihandelsavtalen mellom Storbritannia og EU. Dette er naturlig fordi en stor del av vårt regelverk er harmonisert i EØS.

Vern om personinformasjon og vern av personers privatliv er et gjennomgående hensyn i digital handel og elektronisk forretningsliv. Kapitlet fastsetter derfor at ingenting i frihandelsavtalen skal være til hinder for at en avtalepart gjennomfører tiltak for å beskytte persondata og privatliv, forutsatt at regelverket samtidig setter generelle vilkår som muliggjør at dataoverføringer kan skje. Dette følger prinsippene i EUs personvernforordning GDPR og EUs frihandelsavtale med Storbritannia.

Et hovedformål med kapitlet er å forplikte partene til å sidestille digitale avtaler og digitale metoder for å identifisere og bekrefte hvem som er avtaleparter med tradisjonelle papirbaserte avtaler. Digital dokumentasjon skal kunne legges frem i forbindelse med rettergang, og kan ikke avvises av en domstol kun under henvisning om at materialet er digitalt. Avtalepartene skal ha regelverk for å ivareta forbrukersikkerhet i netthandel, inkludert regelverk som motvirker villedende og svindelaktig handelspraksis. Kapitlet pålegger videre at partene skal tillate overføring av data mellom land og ikke kreve lokal lagring av data. Kapitlet gir et begrenset vern av kildekode som sikrer myndighetene adgang til å kreve innsyn for å ivareta legitime interesser, f.eks. produktkontroll og markedsovervåking, og ikke minst rettsbehandling. Cybersikkerhet er et område i stor utvikling der vi på norsk side har behov for internasjonalt samarbeid. Frihandelsavtalen har en bestemmelse om cybersikkerhet som legger til rette for samarbeid med Storbritannia om cybertrusler i fremtiden. Kapitlet legger også til rette for samarbeid med Storbritannia om fremtidig regelverksutvikling for digital handel og nye teknologier.

1.3.10 Offentlige anskaffelser

Avtalens forpliktelser om offentlige anskaffelser er nedfelt i kapittel 6. Målet for forhandlingene har vært å beholde mest mulig av markedsadgangen norske leverandører hadde i Storbritannia gjennom EØS-avtalen og EUs anskaffelsesdirektiver. Partene har inngått en

svært ambisiøs avtale som går mye lengre enn noen frihandelsavtale Norge har inngått, med unntak av EØS-avtalen. Avtalen omfatter oppdragsgivere innenfor forsyningssektoren, gass og varme og private virksomheter som utøver forsyningsaktivitet på grunnlag av enerett eller særrett, flere tjenester (herunder hotell- og restauranttjenester, utdanningstjenester, telekommunikasjonsrelaterte tjenester og andre forretningstjenester) og konsesjonskontrakter. Avtalen gir norske leverandører større tilgang til offentlige anskaffelser enn frihandelsavtalen mellom EU og Storbritannia. Dette gjelder flere tjenesteområder (blant annet juridiske tjenester, etterforsknings- og sikkerhetstjenester, beskatningstjenester og rekreasjons-, kultur og sportstjenester) og tjenestekonsesjonskontrakter.

I tillegg har partene blitt enige om ytterligere bestemmelser som får anvendelse på anskaffelsene som omfattes av avtalen. Dette omfatter blant annet bestemmelser om tilrettelegging av deltakelse fra små og mellomstore bedrifter, hensyn til miljø-, sosial- og arbeidsforhold, bruk av elektroniske kommunikasjonsmidler og unormalt lave priser. Avtalen dekker ikke forsvars- og sikkerhetsanskaffelser og helse- og sosialtjenester. Gjensidig markedsadgang og samarbeid på forsvarsmateriellområdet vil bli søkt ivaretatt gjennom oppdatering og utvidelse av den eksisterende bilaterale samarbeidsavtalen på departementalt nivå.

1.3.11 Immaterialrett

Frihandelsavtalens bestemmelser om immaterialrett er nedfelt i kapittel 7. Forpliktelsene sikrer ikke-diskriminerende vilkår for beskyttelse av immaterialrettigheter. Norske virksomheter og borgere er sikret nasjonal behandling, med slike unntak som WTO-avtalen om handelsmessige sider ved immaterialrettigheter (TRIPS) åpner for. Bestemmelsene skal sikre effektivt vern av norske aktørers immaterialrettigheter, og fastsetter det nærmere innholdet i beskyttelsen av de forskjellige kategoriene av immaterialrettigheter. Bestemmelsene bygger på partenes internasjonale forpliktelser og partenes nasjonale rett, og går ut over minimumsnivået i TRIPS-avtalen. Avtalen gir norske aktører vern i Storbritannia på samme nivå som aktører fra EU. Storbritannia har regler på tilsvarende nivå som Norge på de fleste områder av immaterialretten, herunder opphavsrett og nærstående rettigheter, varemerkerett, rett til registrerte design og beskyttelse av forretningshemmeligheter og når det gjelder håndheving og dette gjenspeiles i avtalen.

Når det gjelder patenter, forplikter partene i avtalen seg til å etterleve den europeiske patentkonvensjonen (EPC). Avtalen har ellers ingen materielle regler om patentbeskyttelse, men partene har inntatt en henvisning til Doha-erklæringen under TRIPS som i nærmere definerte tilfeller åpner for unntak fra patentbeskyttelse til

produksjon av nødvendige legemidler. Frihandelsavtalen har også en bestemmelse om forlenget beskyttelse for legemidler og plantefarmasøytiske produkter som skal kompensere for tapt effektiv patentbeskyttelsestid som følge av krav til markedsføringstillatelse, men overlater til partenes nasjonale regelverk å fastsette tidsperioden for slik forlenget beskyttelse.

Når det gjelder beskyttelse av fortrolig informasjon (testdata) i søknader om markedsføringstillatelse for legemidler og plantevernmidler, inneholder avtalen en forpliktelse som gir ti års beskyttelse for testdata knyttet til plantevernmidler. Beskyttelsen går ut på at andre ikke kan vise til eller benytte slike testdata før beskyttelsestiden er utløpt. Det er ikke angitt noen minstetid for beskyttelse av testdata knyttet til legemidler, men det er vist til at slike data skal beskyttes mot urimelig kommersiell bruk, og at etterfølgende søknader om markedsføringstillatelse først skal behandles etter at en tidsperiode definert i nasjonal rett er utløpt. Likeledes skal legemidler som godkjennes på bakgrunn av andres testdata ikke kunne bringes på markedet før etter utløpet av en nærmere bestemt tidsperiode. Avtalen overlater altså til nasjonal rett til å fastsette hvilke tidsperioder for testdata-beskyttelse knyttet til legemidler som skal gjelde.

Partene har blitt enige om å inkludere et eget avsnitt om geografiske betegnelser i kapitlet, som gir bestemmelser om anerkjennelse og beskyttede av geografiske betegnelser. For Norges del omfatter avtalen anerkjennelse og beskyttelse av geografiske betegnelser for vin og alkoholsterke drikker, og de norske geografiske betegnelsene norsk akevitt og norsk vodka er inkludert i avtalen, i tillegg til noen britiske betegnelser for henholdsvis vin og alkoholsterke drikker. Avtalen omfatter også betegnelser for næringsmidler og landbruksprodukter mellom Island og Storbritannia.

Avtalens bestemmelser om beskyttelse av opprinnelsesangivelser og landnavn er noe mindre omfattende enn EFTAs modelltekst, men inneholder forpliktelser til vern mot villedende bruk av landnavn og opprinnelsesangivelser i varemerker.

Like viktig som et godt vern for immaterialrettigheter er å sikre effektiv håndheving av rettighetene. Avtalen inneholder derfor bestemmelser om håndheving, blant annet forpliktelser om grensekontroll for å holde tilbake varer der import eller eksport av varen innebærer et inngrep i en immaterialrettighet, samt bestemmelser om sivilprosessuelle håndhevingsregler. Det er også inntatt en egen forpliktelse om utvidet samarbeid mellom partene på immaterialrettsområdet.

1.3.12 Små og mellomstore bedrifter

Avtalens kapittel 10 omhandler små og mellomstore bedrifter spesifikt (SMB-er). Det er første gang Norge inngår bestemmelser med mål om å gjøre frihandelsavtalen bedre tilgjengelig for SMB-er. Partene skal dele in-

formasjon av interesse for SMB-er, blant annet ved å opprette egne offentlig tilgjengelige nettsider med informasjon om avtalen. Nettsidene skal inkludere lenker til tilsvarende nettsted hos de andre partene og informasjon om nettsidene til andre myndigheter og aktører som publiserer informasjon av interesse for SMB-er.

Kapitlet pålegger partene å opprette egne SMB-kontaktpunkt. I Norge har Innovasjon Norge fått i oppgave å være SMB-kontaktpunkt. SMB-kontaktpunktene skal samarbeide for å sikre at det tas hensyn til små og mellomstore bedrifters spesielle behov ved gjennomføringen av avtalen ved å utveksle SMB-relatert informasjon. De skal vurdere måter å øke handels- og investeringsmulighetene for små og mellomstore bedrifter, inkludert de som eies av «underrepresenterte» grupper. SMB-kontaktpunktene skal sørge for at informasjonen på nettsidene holdes oppdatert og anbefale tilleggsinformasjon som de andre kontaktpunktene kan publisere på sine nettsteder. Kontaktpunktene skal enten i fellesskap eller hver for seg rapportere til blandet komité om sine aktiviteter. Endelig foreslås at SMB-kontaktpunktene kan samarbeide med eksperter og eksterne organisasjoner. Kapitlet er unntatt avtalens tvisteløsningskapittel.

1.3.13 Yrkesgodkjenning

Avtalen har et eget kapittel om yrkesgodkjenning, som fremgår av kapittel 12. Dette er mer omfattende og mer forpliktende enn andre frihandelsavtaler departementet er kjent med utenfor EØS-avtalen. Avtalen legger på denne måten til rette for handel med tjenester som ytes av regulerte yrker. Kapitlets virkeområde er imidlertid videre enn handelsavtalens bestemmelser om tjenesteytelser, investeringer og personbevegelser. Det gjelder alle situasjoner hvor en yrkesutøver søker yrkesgodkjenning hos den andre avtaleparten. Kapitlet legger dermed til rette for et bredt samarbeid også innenfor sektorer som høyere utdanning.

Utgangspunktet er at yrkesutøvere som søker godkjenning til det samme yrket i vertsstaten som yrkesutøveren er kvalifisert for i hjemstaten, skal kunne få det. Vilåret for godkjenning er at yrkeskvalifikasjonene er sammenlignbare. Da har godkjenningsmyndigheten bare anledning til å avslå søknad om godkjenning i fire nærmere bestemte situasjoner. Når det er betydelige forskjeller mellom aktiviteten som utøves innen samme yrke i vertsstaten og hjemstaten, kan godkjenningsmyndighetene kreve at yrkesutøveren fullfører utligningstiltak før godkjenning gis. Det samme gjelder når det er betydelige forskjeller i kvalifikasjonen yrkesutøveren har og kravet til kunnskap og ferdigheter som stilles til yrket i vertsstaten. Kapitlet har også bestemmelser om saksbehandling, administrativt samarbeid mellom godkjenningsmyndighetene og en varslingsmekanisme som skal bidra til at systemet fungerer godt i praksis.

1.3.14 Handel og bærekraftig utvikling

Kapittel 13 om handel og bærekraftig utvikling understreker viktigheten av at handel skal foregå på en måte som bidrar til bærekraftig utvikling. Kapitlet forplikter partene til å sikre et høyt beskyttelsesnivå for arbeidstakerrettigheter, klima og miljø. Partene forplikter seg til å fremme overholdelse av, og effektivt håndheve sin lovgivning for miljø og arbeidstakerrettigheter og til å ikke redusere nivået på lovgivningen for å tiltrekke seg handel eller investeringer fra en annen part. Partene skal også etterstrebe å øke beskyttelsesnivået i fremtiden. Partene beholder retten til å etablere egne klimapolitiske prioriteringer, samt til å vedta og å endre sin lovgivning, politikk og praksis i tråd med sine internasjonale forpliktelser. Partene bekrefter sin håndheving av arbeidstakerlovgivning og internasjonale arbeidsstandarder- og arbeidsavtaler, og er enige om at brudd på grunnleggende prinsipper og rettigheter for arbeidsliv ikke skal benyttes som legitime komparative fortrinn eller proteksjonistiske handelsformål.

Kapitlet inneholder omfattende og ambisiøse forpliktelser for miljø og klima. Det er inntatt forpliktelser knyttet til handelsrelaterte aspekter ved våre største miljøutfordringer, inkludert biologisk mangfold (bekjempelse av illegal handel med flora og fauna, forebygging og bekjempelse av innførsel av fremmede arter), skog (bekjemping av illegal hogst, reduksjon av avskoging) og beskyttelse av marine økosystemer. Partene bekrefter sine respektive klimamål og langsiktige klimaambisjoner, i henhold til Parisavtalen og i samsvar med egen lovgivning. Kapitlet legger opp til tematisk samarbeid om klima og energi av gjensidig interesse knyttet til handelsrelaterte aspekter i det internasjonale klimasamarbeidet og nasjonal klimapolitikk. Det energirelaterte samarbeidet omfatter bl.a. fornybar energi og energieffektivitet, utvikling av klimavennlig- og lavutslippsteknologi, havvind, hydrogen og fangst og lagring av CO₂. I tillegg er partene enige om bestemmelser om handel med kjemikalier og avfall samt reduksjon av luftforurensning og ozonødeleggende stoffer.

Partene er enige om å opprette en underkomité om handel og bærekraftig utvikling. Det er første gang Norge oppretter en slik komité i en frihandelsavtale. Komiteen vil overvåke gjennomføringen av kapitlet og vurdere samarbeidsprosjekter. Dette understreker viktigheten av god dialog med Storbritannia når det gjelder spørsmål om klima, miljø- og arbeidstakerrettigheter. Kapitlet inneholder en egen konsultasjonsprosedyre og tilgang til mekling, forlik og ekspertpanel ved uenigheter. For øvrig er kapitlet unntatt avtalens tvisteløsningskapittel.

1.3.15 Institusjonelle bestemmelser

Avtalens institusjonelle bestemmelser er nedfelt i avtalens kapittel 15. Det opprettes en blandet komité

som blant annet skal administrere og overvåke gjennomføringen av avtalen, samt vurdere mulighetene for at partene i fremtiden kan fortsette arbeidet med å fjerne handelsbarrierer. Den blandede komité vil også kunne opprette flere saksspesifikke underkomiteer.

Den blandede komité skal bestå av representanter fra hver av EFTA-statene og fra Storbritannia. Komiteen skal normalt møtes én gang i året, og den skal vedta sine egne prosedyreregler. En av komiteens viktigste funksjoner er å treffe beslutninger om eventuelle endringer i avtalens vedlegg, der avtalens bestemmelser uttrykkelig gir komiteen slik myndighet. Slike endringer vil normalt være av teknisk art.

1.3.16 Tvisteløsning

Avtalen inneholder bestemmelser om løsning av tvister om partenes rettigheter og forpliktelser etter avtalen. Disse er nedfelt i kapittel 16. Etter at partene i tvisten har avholdt konsultasjoner, er det åpnet for adgang til voldgift. Dersom den tapende part ikke gjennomfører voldgiftspanelets avgjørelse innen en nærmere angitt tidsfrist, er det gitt adgang til mottiltak.

1.4 Gjennomføring i norsk rett

Gjennomføring av avtalen krever ikke lovendring. I stortingsvedtak 15. desember 2020 nr. 2885 om toll for budsjettåret 2021 § 2 gis Finansdepartementet fullmakt til å iverksette tollreduksjoner og andre tollmessige forhold som følger av frihandelsavtaler fremforhandlet med en annen stat for budsjettperioden 2021. Frihandelsavtalen med Storbritannia vil bli gjennomført ved endring av tolltariffen og forskrift 17. desember 2008 nr. 1502 til lov om toll og vareførsel (tollforskriften).

Landbruks- og matdepartementet vil måtte endre forskrift 10. oktober 2008 nr. 1132 om fordeling av tollkvoter for landbruksvarer som har hjemmel i tolloven, jf. vedlegg 1 i proposisjonen.

1.5 Økonomiske og administrative konsekvenser

Frihandelsavtalen mellom Norge, Island og Liechtenstein og Storbritannia vil legge til rette for et rammeverk for økonomisk samarbeid mellom landene etter at Storbritannia meldte seg ut av EU og det indre marked. Frihandelsavtalen er en omfattende avtale som bidrar til at dagens handel kan videreføres i så stor grad som mulig, og at norske bedrifter får minst like god tilgang til det britiske markedet på regulatoriske områder som tjenester, mattrygghet, tekniske forskrifter og veterinære regler, som EUs bedrifter får. For handel med tjenester vil norske bedrifter kunne videreføre sin handel med Storbritannia innenfor skipsfart, telekommunikasjon, finans, forsikring m.m. Frihandelsavtalen med Storbritannia sikrer videreføring av tollfrihet for industrivarer, sikrer likebehandling med EU-eksportører og skaper forutsigbarhet for norske eksportører.

Departementet opplyser i proposisjonen at frihandelsavtalen ikke medfører andre nevneverdige budsjettmessige konsekvenser for Norge. Årlig provenytnap som følge av tollkonsesjonene i frihandelsavtalen kan på usikkert grunnlag anslås til størrelsesorden 10 mill. kroner.

Avtalen vil kunne tre i kraft på den første dagen i den første måneden etter at Storbritannia og minst en av EØS/EFTA-statene har meddelt depositaren deres skriftlige meddelelser. Det vil bli tatt hensyn til provenyeffektene av avtalen i regjeringens budsjettforslag for 2022.

Dersom hensiktsmessig legges det i utgangspunktet opp til at Norge og Storbritannia i forbindelse med undertegning avgir erklæring om midlertidig anvendelse av avtalen, forutsatt at Stortinget har samtykket til inngåelse av avtalen.

Ut over vanlige oppgaver i forbindelse med toll- og opprinnelsesrelaterte oppgaver og forberedelser til og gjennomføring av møter i Den blandede komité og i underkomiteer, vil ikke avtalen ha administrative konsekvenser opplyser departementet i proposisjonen.

2. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kjell-Idar Juvik, Cecilie Myrseth, Nils Kristen Sandtrøen og Terje Aasland, fra Høyre, Margunn Ebbesen, Guro Angell Gimse, Kårstein Eidem Løvaas og Tom-Christer Nilsen, fra Fremskrittspartiet, Sivert Bjørnstad og Bengt Rune Strifeldt, fra Senterpartiet, Geir Adelsten Iversen og lederen Geir Pollestad, fra Sosialistisk Venstreparti, Torgeir Knag Fylkesnes, fra Venstre, André N. Skjelstad, og fra Kristelig Folkeparti, Steinar Reiten, viser til Prop. 210 S (2020–2021) om samtykke til inngåelse av frihandelsavtale mellom Island, Liechtenstein, Norge og Storbritannia. Komiteen viser også til brev fra næringsministeren av 8. juni 2021. Brevet følger som vedlegg til denne innstillingen. Komiteen viser til at denne avtalen er den mest omfattende frihandelsavtalen Norge har inngått, med unntak av EØS-avtalen.

Komiteen viser til at forhandlingene mellom Island, Liechtenstein, Norge (EØS/EFTA-statene) og Storbritannia ble påbegynt i juli 2020 og avsluttet i juni 2021. Komiteen merker seg at Norge har opptrådt som talsperson for Norge, Island og Liechtenstein i forhandlingene.

Komiteen viser til at Storbritannia er Norges viktigste handelspartner etter EU/EØS. Komiteen viser til at etter Storbritannias uttreden av EU var det viktig å få på plass en ny avtale som sikrer norsk og britisk næringsliv, samt norsk økonomi og norske arbeidsplasser.

Komiteen merker seg at det opplyses i proposisjonen at en gjennom denne frihandelsavtalen har oppnådd målsettingen om en avtale som er minst like god som avtalen mellom EU og Storbritannia.

Komiteen viser til at i 2018 importerte Norge varer og tjenester fra Storbritannia til en verdi av 85 mrd. kroner. Komiteen viser videre til at i 2020 eksporterte Norge varer til Storbritannia for 135 mrd. kroner. Komiteen viser til at petroleumseksporten sto for ca. 70 pst. av eksporten i 2020. Komiteen viser til at vi i tillegg eksporterer fisk, metaller, tekniske instrumenter og industrielle maskiner.

Komiteen viser til at samhandel med Storbritannia omfatter mer enn handel med varer. Storbritannia er blant de største og viktigste enkeltmarkedene for norske skipsfartstjenester, ingeniørtjenester og finansielle tjenester. Komiteen viser videre til at Storbritannia er et av de aller viktigste markedene for grønne næringer; havvind, karbonfangst og -lagring og hydrogen.

Komiteen merker seg at det opplyses at frihandelsavtalen sikrer videreføring av alle tollpreferanser for sjømat, og nulltoll for enkelte nye produkter. Komiteen merker seg videre at på det veterinære området, som er viktig for sjømathandelen, sikrer avtalen så like forhold som mulig sammenlignet med da Storbritannia var med i det indre marked.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, merker seg innspill fra høringsrunden som signaliserte at selv om avtalen var god, så ville den ikke kunne erstatte EØS-avtalen, spesielt når det gjelder det veterinære området.

Komiteen merker seg videre at det opplyses i proposisjonen at sjømatnæringen må forberede seg på at det kommer nye handelshindringer inn til Storbritannia med krav om veterinær grensekontroll fra 1. januar 2022. Komiteen merker seg også at det innføres krav om helsesertifikater fra 1. oktober 2021.

Komiteen merker seg at Sjømat Norge og NHO i høringsrunden signaliserte at de var skuffet over at det ikke ble oppnådd bedre betingelser for norske bearbejdede sjømatprodukter.

Komiteen merker seg at det er vektlagt å ivareta norske landbruksinteresser ved å prioritere importkvoter for varer der Norge har et importbehov.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, merker seg at innrømmelsene som er gjort på kjøtt (528 tonn), utgjør 2 promille av samlet norsk kjøttproduksjon, og at for ost er det ingen økning i kvote.

Komiteen merket seg fra komiteens åpne høring om frihandelsavtalen at Norges Bondelag var skeptisk til innrømmelsene som var gitt innenfor landbruksfel-

tet med tanke på eventuell fremtidig økt norsk produksjon.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at Tine, Kjøtt- og fjørføbransjens Landsforbund og NHO Mat og Drikke mente avtalen var balansert og tilfredsstillende.

Komiteen merker seg at det for første gang i en frihandelsavtale er forhandlet et eget kapittel dedikert til små og mellomstore bedrifter. Komiteen merker seg at Innovasjon Norge har fått i oppgave å være SMB-kontaktpunkt.

Komiteen merker seg at avtalen vil kunne tre i kraft på den første dagen i den første måneden etter at Storbritannia og minst en av EØS/EFTA-statene har meddelt depositaren sine skriftlige meddelelser.

Komiteen viser for øvrig til proposisjonen for informasjon om ytterligere innhold i avtalen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, understreker at det for store deler av næringslivet har vært avgjørende å få på plass en frihandelsavtale med Storbritannia. Flertallet registrerer at de fleste aktører mener avtalen treffer en god balanse mellom ulike hensyn, og at Stortinget derfor bør godkjenne avtalen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til at Norge hadde som mål å sikre økt markedsadgang for bearbejdede fiskeprodukter. Dette målet er ikke nådd. Flertallet har store ambisjoner for økt videreforedling av fisk i Norge, og har forståelse for at sjømatnæringen mener avtalen er en tapt mulighet på dette området.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet mener samtidig at avtalen balanserer hensynene til å sikre markedsadgang for fisk og ivareta landbrukets interesser på en god måte. Avtalen sikrer eksempelvis markedsadgang for frysede pillede reker samtidig som man i all hovedsak skjermes landbruket på viktige områder som storfe, ost, sau og lam.

Disse medlemmer viser til at avtalen av flere grunner ikke er like god som EØS-avtalen. Sjømatnæringen er eksempelvis bekymret for utfordringer og økte kostnader knyttet til at Storbritannia ikke har ønsket å beholde veterinæravtalen med EU og EØS-landene. Dette utløser krav om helsesertifikat og veterinær-grensekontroll. Industrien vil oppleve økte kostnader knyttet til kontroller av varers opprinnelsesland.

Disse medlemmer mener regjeringen i den videre oppfølgingen av handelsavtalen må arbeide for at

slike administrative kostnader minimeres, og at dette bør være en viktig norsk målsetting for den videre utviklingen av avtalen.

Disse medlemmer viser til at det er gjort en lang rekke unntak fra den såkalte frys- og skrallemekanismen, herunder velferdstiltak og sosiale tjenester, offentlige havner, offentlig renovasjonsordning, offentlig vannforsyning og offentlige avløpssystemer, offentlige opplærings-, helse- og barnehagetilbud, offentlig eide utleieboliger og offentlig transport. Disse medlemmer understreker at disse unntakene skal opprettholde nasjonal kontroll over organiseringen av offentlige tjenester og flere sektorspesifikke tjenester.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener eventuelle endringer som innebærer at det blir færre unntak fra frys- og skrallemekanismen, vil være en sak av særlig stor viktighet som skal forelegges Stortinget for behandling.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet mener norske myndigheter i forbindelse med oppfølging av bærekraftspørsmålene, herunder arbeidsliv og arbeidstakerrettigheter, bør etablere en monitoringsordning som inkluderer partene i arbeidslivet basert på den praksis som følger av EFTA-samarbeidet, herunder EFTAs konsultative komité.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti viser til at regjeringen under Norges formannskap i EFTA våren 2021 har ledet arbeidet med å etablere en felles EFTA-overvåkningsmekanisme knyttet til oppfølging av kapitlene om handel og bærekraftig utvikling. Disse medlemmer viser til at dette har vært en prioritet under det norske formannskapet. Det er ventet at denne mekanismen skal være på plass i løpet av 2021.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener det er avgjørende at det ikke etableres nye og vesentlige økonomiske barrierer for studenter som ønsker å studere i Storbritannia, og viser i den forbindelse til at norske studenter i Storbritannia med brexit vil kunne få en ekstrakostnad på mer enn 20 000 kroner til visumavgift og helseavgift. Disse medlemmer viser til at ANSA – Organisasjonen for norske studenter i utlandet – mener dette vil kunne svekke utvekslingen og skape større sosial ulikhet i muligheten til å studere i Storbritannia. Disse medlemmer er kjent med at det forhandles om en trykdeforordningsavtale, og oppfordrer regjeringen til å finne en løsning. Disse medlemmer ber også regjeringen sikre bilaterale ordninger som kompensere for

at norske utvekslingsstudenter i Storbritannia ikke lenger får tilgang til Erasmusstipendet.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti viser til at i likhet med flere andre områder av relevans for det fremtidige forholdet mellom Storbritannia og Norge, har utdannings samarbeid ikke vært en del av forhandlingene om en frihandelsavtale.

Disse medlemmer viser til at Storbritannia 24. desember 2020 informerte om at de ikke vil delta i neste periode av Erasmus+. Som følge av dette vil ingen studenter fra de over 30 programlandene som hovedregel motta normalt Erasmusstipend ved utveksling til Storbritannia.

Disse medlemmer bemerker at dette allikevel ikke utelukker muligheten for at norske studenter kan reise til Storbritannia med Erasmusstipend.

Disse medlemmer viser til at for høyere utdanning inngikk Diku (Direktoratet for internasjonalisering og kvalitetsutvikling i høyere utdanning) for første gang toårskontrakter med alle norske institusjoner i 2020, og mot slutten av året ble disse utvidet til treårige for de norske institusjonene som ønsket det, totalt 16. Det betyr at utveksling med Storbritannia innen Erasmus+ vil kunne fortsette t.o.m. studieåret 2021–2022, og for mange også i 2022–2023.

Disse medlemmer viser til at selv utenfor Erasmusprogrammet står norske universiteter og høyskoler fortsatt fritt til å videreføre eller opprette nye samarbeidsavtaler med partnere i Storbritannia. Dette kan inkludere avtale om fritak fra skolepenger. Det nye britiske Turing-programmet vil gi stipend til utreisende britiske studenter, men krever samarbeid med institusjoner i andre land.

Disse medlemmer viser til at norske studenter som reiser på utveksling til Storbritannia, fortsatt vil ha de samme mulighetene til lån og stipend i Lånekassen som tidligere. For enkelte studiesteder av høy kvalitet og med høye skolepenger vil studenter også ha rett til et tilleggsstipend.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet merker seg at markedsadgangen for norsk sjømat har blitt noe bedre enn da Storbritannia var medlemmer av EU. Blant annet er det blitt tollfrihet for frysede fileter av hvitfisk og makrell, og for frysede torskfilet er det en tollfri kvote på 4 000 tonn årlig. Det blir også tollfrihet for frysede pillede reker fra 2023. Disse medlemmer merker seg imidlertid at det ikke gis bedre vilkår for bearbejdede varer, og mener at vi har gått glipp av en stor mulighet til å videreutvikle sjømatindustrien. Disse medlemmer viser til at bedre markedsadgang for bearbejdede sjømatprodukter ville fått store positive ringvirkninger langs hele kysten og

ville skapt store verdier blant annet i form av arbeidsplasser.

Disse medlemmer peker på at forhandlingsresultatet for sjømatsektoren og landbrukssektoren ses i sammenheng, og mener at flere innrømmelser burde vært gjort på landbrukssiden om dette hadde gitt bedre eksportvilkår for sjømatsektoren. Disse medlemmer viser til at sjømatnæringen er en av Norges mest innbringende næringer, og at eksporten i 2020 var på inntet mindre enn 105,7 mrd. kroner. Disse medlemmer mener at potensialet for eksport av norsk sjømat fremdeles er stort, særlig når det gjelder bearbejdede sjømatprodukter, og at muligheten til å sikre bedre tilgang til markedet i verdens sjetteste økonomi burde vært utnyttet bedre. Disse medlemmer peker på at slike muligheter ikke kommer ofte.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet viser til at regjeringen la frem handelsavtalen for Stortinget så sent som 4. juni 2021 og samtidig anmodet om at avtalen ble behandlet før sommeren. Det ønsket ble etter forslag fra presidentskapet vedtatt av et enstemmig storting. Disse medlemmer vil likevel påpeke at det er kritikkverdige at tiden fra avtalens innhold ble kjent, til samtykke blir gitt, er kort. Disse medlemmer viser til at det kan reises spørsmål ved den demokratiske prosessen rundt behandlingen av avtalen.

Disse medlemmer registrerer at på grunn av at Norge er et åpent land med lite tollmurer, blir det alltid gjort innrømmelser som går ut over norsk landbruk og norsk selvforsyning. Disse medlemmer viser også til at regjeringen Solberg tidligere på ensidig grunnlag har svekket det norske tollvernet.

Disse medlemmer mener at vurderingstemaet for norske posisjoner må være hvilken markedsadgang andre land har til Norge, og ikke hvor mye som er gitt i de enkelte forhandlinger. For å nå de landbrukspolitiske målene er det ikke mulig å forsette med svekkelser av tollvernet. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet i denne prosessen har ment at EUs markedsadgang til Norge for landbruksprodukt burde reduseres når et så viktig land som Storbritannia gikk ut av EU.

Disse medlemmer vil berømme Storbritannia for det modige valget å forlate EU i tråd med folkeviljen i landet. Disse medlemmer viser til at Storbritannia er vår største handelspartner, og mener det er behov for et tettere samarbeid mellom Norge og Storbritannia etter brexit. Styrkingen av samarbeidet mellom de to landene skal ikke bare gjelde handel, men alle samfunnsområder som utdanning, forskning, reiseliv, kultur osv. Disse medlemmer mener all rapportering og dialog som skjer fra regjeringen om Norge og EU fra regjeringen til Stortinget for fremtiden på tilsvarende måte skal gjelde Norge og Storbritannia.

Disse medlemmer viser til brev fra næringsministeren, som viser til at

«ingen av Norges handelsavtaler tvinger myndighetene til å privatisere eller deregulere noen offentlig tjeneste på nasjonalt eller lokalt nivå. Det vil heller ikke frihandelsavtalen med Storbritannia gjøre. I listen som inneholder Norges forbehold mot frys- og skrallemekanismen, er det blant annet inntatt et unntak som sikrer at Norge kan vedta, opprettholde eller endre ethvert tiltak med hensyn til offentlig forsyningssektor, offentlige tjenester eller offentlige funksjoner i den utstrekning de er opprettet eller opprettholdt for offentlige formål, uansett om de er eid, drevet eller utkontraktert av lokale, regionale eller nasjonale myndigheter. Unntaket gjelder eksempelvis for velferdstiltak og sosiale tjenester, offentlige havner, offentlig renovasjonsordning, offentlig vannforsyning og offentlige avløpssystemer, offentlige opplærings-, helse- og barnehagetilbud, offentlig eide utleieboliger og offentlig transport. Unntaket vil gjelde for alle sektorer og sikrer at Norge opprettholder kontrollen over organiseringen av offentlige tjenester. I tillegg har Norge tatt en rekke sektorspesifikke unntak knyttet til bl.a. utdanning, helse- og sosialtjenester».

Disse medlemmer understreker behovet for å sikre det nasjonale politiske handlingsrommet.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti viser til at også regjeringen Stoltenberg med landbruksminister fra Senterpartiet inngikk avtaler med EU som innebar økte landbrukskvoter og tollreduksjoner.

Disse medlemmer bemerker at det ikke er gitt nye kvoter for ost, storfekjøtt og kjøtt av sau/lam. Kvotene som er gitt for øvrig kjøttproduksjon, utgjør under to promille av norsk produksjon. Kvotene i grøntsektoren rammer med et par unntak ikke norsk produksjon.

Disse medlemmer viser til at Storbritannias uttreden av EU endrer ikke avtalene som Norge har inngått med EU om handel med landbruksvarer, slik de er vedtatt av Stortinget. Dette gjelder blant annet de såkalte artikkel 19-avtalene, som regulerer en rekke av de tollfrie kvotene på landbruksvarer fra EU.

Disse medlemmer viser videre til at Storbritannias uttreden heller ikke endrer andre handelsavtaler Norge har inngått med EU, herunder de avtalene som regulerer 49 tollfrie kvoter for norsk sjømat til EU. Også disse kvotene vil videreføres som før.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet merker seg at på en rekke områder vil gjeldende åpenhet i markedet bindes, i tillegg til at fremtidig liberalisering blir låst inne i avtalen. Da TISA-forhandlingene pågikk i 2015 og 2016, skapte de kontroversielle mekanismene «frys» og «skralle» enorm motstand, mens de nå er forhandlet inn i den nye frihandelsavtalen med Storbritannia sammen med negativ listing. Disse medlemmer viser til at «frys» betyr at det eksisterende

nivået av liberalisering og deregulering fryses og fastlåses slik at man kan beholde eksisterende regulering av tjenester og investeringer, men ikke innføre nye lover og reguleringer i framtiden dersom de bryter med avtalebestemmelsene. Disse medlemmer viser til at «skralle» innebærer at partene (Norge, Liechtenstein og Storbritannia) bare kan endre eksisterende reguleringer dersom disse endringene ikke reduserer konformiteten/overenstemmelsen med avtalebestemmelsene. Frys- og skralleklausulene i frihandelsavtalen mellom Norge og Storbritannia ligger både i kapitlet om investeringsliberalisering (Avsnitt 3.2) og kapitlet om tjenester (Avsnitt 3.3). Disse medlemmer registrerer at i denne avtalen er frys- og skralleklausulene mer vidtgående enn de var i TISA. Her gjelder nemlig frys- og skralleklausulene for regelverkene om nasjonal behandling, markedsadgang, bestevilkårsprinsippet (MFN, most favoured nation) samt for regler om ytelseskrav. Disse medlemmer vil uttrykke skepsis til at Stortinget skal hastebehandle en frihandelsavtale med så vidtgående konsekvenser for den politiske handlefriheten.

Disse medlemmer merker seg også bruken av negativ listing i avtalen. Negativ listing innebærer at alle tjenester og økonomiske sektorer blir bundet til avtalen og underlagt bestemmelsene i kapitlene om tjenester og investeringer, bortsett fra de som er spesifikt unntatt, enten i selve avtaleteksten eller i egne vedlegg (annexer). I denne avtalen refereres det til reservasjonslister. Negativ listing innebærer også at framtidige tjenester som enda ikke er oppfunnet vil bli underlagt avtalens bestemmelser. Alle nye tjenester som blir skapt i framtiden, vil dermed automatisk bli en del av avtalen.

Disse medlemmer er skeptiske til bruken av negativ listing og viser til at negativ listing ofte blir kalt «list det eller mist det», da det er lett for forhandlerne å gjøre feil eller glemme å inkludere undersektorer og tilknyttede tjenester når de skal liste opp unntak. Disse medlemmer mener at Norge gjennom denne frihandelsavtalen går langt i å vedta økende liberalisering uten at det på noen måte er utredet hvilke konsekvenser det vil kunne få for utvikling av demokratisk handlefrihet og velferdsstaten.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti viser til at det medfører riktighet at frys- og skralleklausulene får anvendelse på flere bestemmelser enn i TISA, men disse medlemmer viser til at i TISA gjaldt ikke dette for forpliktelser til artikkelen «markedsadgang», der man skulle føre forpliktelser i positive lister som ikke var gjenstand for frys eller skralle. Disse medlemmer viser til at TISA er slik en blandet modell. TISA-forhandlingene ble ikke avsluttet og det er i dag internasjonal avtalepraksis at frys og skralle gjelder for alle de såkalte

markedsadgangsbestemmelsene, herunder også artikkelen «markedsadgang».

Disse medlemmer viser til at det fra norsk side er arbeidet lenge med en reservasjonsliste som brukt i frihandelsavtalen med Storbritannia, og forhandlingsresultatet reflekterer et grundig samarbeid mellom departementene. Disse medlemmer viser til at Norge i sin listeføring av unntak fra frys- og skralleklausulen har hensyntatt forskjellene fra TISA ved at det er inntatt mer vidtgående unntak i frihandelsavtalen med Storbritannia sammenlignet med TISA, nettopp fordi frys- og skralleklausulen får anvendelse på flere bestemmelser. Norges liste over unntak fra frys og skralle inneholder en lang rekke unntak som sikrer Norge det nødvendige handlingsrommet både når det gjelder offentlige tjenester og sektorer der det anses som nødvendig å beholde det nasjonale handlingsrommet til å forskjellsbehandle britiske tjenesteytere og investorer. Norge har et svært åpent tjenestemarked og få restriksjoner på etableringer. Dette er også reflektert i Norges bilaterale frihandelsavtaler basert på WTO og Norges WTO-forpliktelser fra 1995, der vi for handel med tjenester har tatt forpliktelser uten begrensninger på en rekke tjenestesektorer, m.a.o. forpliktet oss til å ikke ha restriksjoner og ikke innføre restriksjoner. Dette har i realiteten samme effekt som frys og skralle.

Disse medlemmer viser til at det fra norsk side ikke er sett behov for å føre reservasjon for «nye tjenester», fordi det i avtalen er sikret nødvendige generelle reservasjoner som går på tvers av tjenestesektorer, f.eks. offentlig virksomhet, GMO, kultur, vann o.l. I tillegg har avtalen unntak for sikkerhetshensyn, miljø og naturressurser etc. Disse medlemmer mener dette gir godt handlingsrom for fremtidig utvikling og digitalisering.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener frihandelsavtalen mellom Island, Liechtenstein, Norge og Storbritannia er full av ideologiske avtrykk fra høyre regjeringen, som Stortinget og sivilsamfunnet har fått altfor kort tid til å sette seg inn i. Dette medlem mener derfor at Stortinget må utsette behandlingen, slik at partiene får muligheten til å sette seg inn i detaljene i avtalen, samt at alle høringsinstanser får muligheten til å uttrykke sin mening i saken.

På bakgrunn av dette foreslår dette medlem følgende:

«Stortinget utsetter Prop. 210 S (2020–2021) til behandling på et senere tidspunkt, eventuelt i et ekstraordinært møte, for å gi befolkningen, organisasjoner og folkevalgte anledning til å sette seg inn i frihandelsavtalen og få den belyst og behandlet på en ordentlig måte.»

3. Uttalelse fra utenriks- og forsvarskomiteen

Utenriks- og forsvarskomiteen viser til næringskomiteens utkast til innstilling datert 10. juni til Prop. 210 S (2020–2021) Samtykke til inngåelse av frihandelsavtale mellom Island, Liechtenstein, Norge og Storbritannia.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil understreke at uten offentlig eierskap og demokratisk kontroll over data blir vi avhengige av de globale teknologiselskapene og deres tjenester og plattformer. Konsekvensen på sikt kan bli en massiv privatisering av samfunnet. Disse medlemmer vil videre peke på at «fri flyt av data» og forbud mot lokaliseringsskrav hindrer land i snu denne utviklingen gjennom å innføre offentlig eierskap og ta demokratisk kontroll over råmaterialet data. Det vil hindre stater og kommuner i å utvikle digitale teknologier og tjenester og bygge opp sin egen digitale infrastruktur, fordi selskapene sitter på dataene.

Disse medlemmer merker seg at avtalen viser til forpliktelser om fri flyt av data over landegrensene. Myndighetene skal ikke få lov til å hindre selskapene i å flytte data som de samler inn om et lands innbyggere og samfunn, ut av landet. Disse medlemmer merker seg at selskapene skal ha rett til å lagre og behandle disse dataene hvor de vil. Det skal heller ikke være lov å kreve at selskapene skal bruke lokale servere.

Disse medlemmer viser til 4.9.11 Artikkel 4.11 om grensekryssende dataoverføringer i avtalen:

«Artikkel 4.11 fastsetter at partene skal åpne for dataoverføringer på tvers av landegrenser. Partene skal ikke kreve bruk av lokale datamaskiner eller datautstyr, eller kreve at data eller databehandling skjer lokalt. Partene kan heller ikke sette krav om lokal databehandling som forutsetning for internasjonale dataoverføringer. Disse bestemmelsene gjelder ikke finansielle tjenester. Partene skal gjennomgå artikkelen om grensekryssende dataoverføringer etter tre år.»

Disse medlemmer viser videre til 4.8.47 Artikkel 3.47 om finansiell informasjon og data:

«Kapitlet om digital handel vil gjelde for finansielle tjenester. Partene bekrefter at avtalens artikkel 4.11 om grensekryssende dataoverføringer i kapitlet om digital handel gjelder for finansielle tjenester. Artikkelen angir en konsultasjonsprosedyre dersom en part krever lagring av data i sitt territorium.»

Disse medlemmer viser til at flere land har innført lokaliseringsskrav for å ha demokratisk kontroll over dataene som samles inn om innbyggerne og samfunnet, og for å kunne håndheve lover og reguleringer. Når data lagres i et annet land, er det lovverket i det an-

dre landet som gjelder, noe disse medlemmer mener er uheldig.

Disse medlemmer vil rette oppmerksomhet mot at teknologigigantene gjør inntog i stadig flere samsfunnssektorer. Systemene for kunstig intelligens som brukes i helsevesenet for å stille diagnoser og forutsi sykdommer, er eid av selskaper som Google og Amazon. Ansatte i norske kommuner og etater må bruke Facebook sin intranettjeneste Facebook Workplace. Det norske Forsvaret setter ut skylagring av sine data til Microsoft. Disse medlemmer merker seg at dette gir selskapene eierskap og kontroll over data som genereres i offentlig sektor, og som det offentlige er helt avhengig av for å utvikle gode velferdstjenester.

Disse medlemmer viser til 4.9.10 Artikkel 4.10 om kildekode:

«Artikkel 4.10 forbyr partene å kreve overføring av eller på annen måte tilgang til kildekoden i dataprogrammer som en forutsetning for import, omsetning, salg eller bruk av dataprogram. Dette forbudet gjelder ikke frivillig overføring av kildekoden når det er snakk om dataprogrammer basert på åpen kildekode, eller tilgang til kildekode reguleres gjennom konkret kontrakt. Forbudet er heller ikke til hinder for at overføring blir avkrevet av reguleringsmyndighet, i forbindelse med rettslig behandling eller av samsvarsvurderingsorgan i forbindelse med undersøkelser, inspeksjoner eller for å håndheve eller overvåke samsvar med etiske retningslinjer eller standarder. Det skal i slike tilfeller være tiltak som beskytter mot uautorisert avsløring av kildekoden. Forbudet er heller ikke til hinder for å avkrefte overføring eller innsyn i kildekode for å gjennomføre pålegg eller håndhevelse av beslutninger tatt i slike organ.»

Disse medlemmer vil understreke at åpenhet om algoritmer i mange tilfeller er nødvendig for å sikre offentlig kontroll og ettersyn. Disse medlemmer viser til at forbud mot tilgang og innsyn i kildekoder og algoritmer vil sterkt begrense myndighetenes mulighet til å regulere og skattlegge utenlandske teknologiselskaper. Innsyn i kildekode er nødvendig for at myndighetene skal kunne se om lovverk følges og om selskapene betaler nokskatt. Disse medlemmer viser til at inn-

syn i algoritmer for eksempel var avgjørende for å avdekke bilprodusenten Volkswagens manipulering av utslippsdata. Det er derfor etter disse medlemmers syn viktig at norske myndigheter har kompetanse til å kunne få innsyn i algoritmer som gir grunnlag for beslutninger som har vesentlig betydning for enkeltindivider eller samfunnet.

Disse medlemmer viser til at forbud mot innsyn i og tilgang til algoritmer også vil gjøre det vanskelig å oppdage og forhindre at algoritmer tar beslutninger som diskriminerer på bakgrunn av kjønn, rase, religion, etniske minoriteter og sosiale klasser.

Utenriks- og forsvarskomiteens medlemmer viser for øvrig til sine respektive partiers merknader i næringskomiteens utkast til innstilling til Prop. 210 S (2020–2021) og har ingen ytterligere merknader.

4. Forslag fra mindretall

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget utsetter Prop. 210 S (2020–2021) til behandling på et senere tidspunkt, eventuelt i et ekstraordinært møte, for å gi befolkningen, organisasjoner og folkevalgte anledning til å sette seg inn i frihandelsavtalen og få den belyst og behandlet på en ordentlig måte.

5. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rå Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

Stortinget samtykker i inngåelse av frihandelsavtale mellom Island, Liechtenstein, Norge og Storbritannia.

Oslo, i næringskomiteen, den 14. juni 2021

Geir Pollestad

leder

Margunn Ebbesen

ordfører

DET KONGELIGE
NÆRINGS- OG FISKERIDEPARTEMENT

Næringsministeren

Næringskomiteen
v/leder Geir Pollestad
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

21/4249-

8. juni 2021

**Vedrørende spørsmål fra Næringskomiteen til Prop. 210 S (2020-2021)
Samtykke til inngåelse av frihandelsavtale mellom Island, Liechtenstein,
Norge og Storbritannia**

Jeg viser til brev av 8. juni d.å. med en rekke spørsmål til ovennevnte. Vennligst se nedenstående svar på de ulike spørsmålene.

Spørsmål

Går avtalens bestemmelser om offentlige anskaffelser, herunder konsesjonskontrakter, lengre enn bestemmelsene som allerede er inntatt gjennom EØS-avtalen? Omfatter avtalen flere oppdragsgivere, og hva blir i så fall konsekvensene for eksempelvis energi og transport?

Svar

I forhandlingene om offentlige anskaffelser var målet å beholde mest mulig av den markedsadgangen norske leverandører hadde ved offentlige anskaffelser i Storbritannia etter EØS-avtalen og EUs anskaffelsesregelverk. Det har ikke vært ønskelig for hverken EØS-EFTA statene eller Storbritannia å gå lenger enn dette. Avtalens bestemmelser om offentlige anskaffelser går derfor ikke lenger enn bestemmelsene inntatt gjennom EØS-avtalen på noe område. Dette innebærer at avtalen ikke får noen konsekvenser som går lenger enn de som allerede forelå når Storbritannia fortsatt var med i EU.

Avtalen omfatter flere oppdragsgivere enn WTO-avtalen om offentlige innkjøp (Government Procurement Agreement, forkortet GPA). Dette gjelder oppdragsgivere som utøver forsyningsaktivitet innenfor gass og varme og privateide virksomheter som utøver forsyningsaktivitet innenfor gass og varme, drikkevann, elektrisitet, havner og lufthavner og

transport på grunnlag av enerett eller særrett. GPA omfatter ikke oppdragsgivere som utøver forsyningsaktivitet innenfor gass og varme og virksomheter som utøver forsyningsaktivitet på grunnlag enerett eller særrett, jf. vedlegg 3 til Norges tillegg til GPA. Disse oppdragsgiverne er omfattet av norske anskaffelsesregler og EUs anskaffelsesregelverk. De er også inkludert i avtalen mellom Storbritannia og EU.

Når det gjelder konsesjonskontrakter, så omfattes kun oppdragsgivere omfattet av vedlegg 1 og 2 til Norges tillegg til GPA. Det vil si henholdsvis statlige myndigheter (omfattet i vedlegg 1) og kommunale og fylkeskommunale myndigheter, offentligrettslige organer og sammenslutninger med en eller flere av forannevnte oppdragsgivere (omfattet i vedlegg 2). Bestemmelsene om konsesjonskontrakter omfatter derfor færre oppdragsgivere enn den norske konsesjonskontraktforskriften og EUs konsesjonskontraktdirektiv som også omfatter offentlige foretak og andre virksomheter som utøver forsyningsaktivitet på grunnlag av en enerett eller særrett.

Spørsmål

Hvilke begrensninger innebærer frys- og skralleklausulene når det kommer til å ta tilbake liberaliserte tjenester i offentlig regi? Vi ber om å få en uttømmende liste over unntak fra frys- og skralleklausulene.

Svar

Ingen av Norges handelsavtaler tvinger myndighetene til å privatisere eller deregulere noen offentlig tjeneste på nasjonalt eller lokalt nivå. Det vil heller ikke frihandelsavtalen med Storbritannia gjøre. I listen som inneholder Norges forbehold mot frys- og skrallemekanismen, er det blant annet inntatt et unntak som sikrer at Norge kan vedta, opprettholde eller endre ethvert tiltak med hensyn til offentlig forsyningssektor, offentlige tjenester eller offentlige funksjoner i den utstrekning de er opprettet eller opprettholdt for offentlige formål, uansett om de er eid, drevet eller utkontraktet av lokale, regionale eller nasjonale myndigheter. Unntaket gjelder eksempelvis for velferdstiltak og sosiale tjenester, offentlige havner, offentlig renovasjonsordning, offentlig vannforsyning og offentlige avløpssystemer, offentlige opplærings-, helse- og barnehagetilbud, offentlig eide utleieboliger og offentlig transport. Unntaket vil gjelde for alle sektorer og sikrer at Norge opprettholder kontrollen over organiseringen av offentlige tjenester. I tillegg har Norge tatt en rekke sektorspesifikke unntak knyttet til bl.a. utdanning, helse- og sosialtjenester.

Se vedlagte liste som angir Norges unntak fra frys- og skralleklausulene.

Spørsmål

Vil regjeringen sikre mekanismer som sørger for at Stortinget må involveres dersom det skal gjøres endringer i unntakene fra frys- og skralleklausulene?

Svar

Listen som inneholder unntakene fra frys- og skralleklausulene vil ligge fast med mindre partene kommer til enighet om å foreta en revisjon av listen(e). En slik beslutning vil fattes av

den Blandede komité. Dersom det vurderes at en eventuell endring av avtalen er en sak av særlig stor viktighet, vil den på ordinært vis bli forelagt Stortinget.

Spørsmål

Hvordan skal det etableres mekanismer som sikrer at avtalen ikke svekker seg over tid, sammenlignet med avtalen mellom Storbritannia og EU? (Manglende dynamisk regulering).

Svar

Det benyttes i hovedsak to virkemidler med sikte på å utvikle avtalen. Avtalen oppretter en komitéstruktur. Den blendede komité (artikkel 15.1) skal overvåke og administrere gjennomføringen av avtalen, samt vurdere mulighetene for oppdatering av avtalen. Den Blandede komiteen som består av avtalens parter, kan foreslå endringer i avtalen for partene og har, når det er fastsatt i avtalen, kompetanse til å fatte vedtak som binder partene. Den Blandede komité kan opprette underkomiteer og arbeidsgrupper når den finner det ønskelig. I tillegg til at den Blandende komité kan opprette underkomiteer og arbeidsgrupper, oppretter avtalen enkelte komiteer. Disse komiteene har oppgaver innenfor bestemte områder av avtalen. Deres oppgaver og kompetanse er regulert særskilt, for hvert enkelt område. Disse komiteene (nevnt i artikkel 15. 1 (10)) er:

- Underkomite for handel med varer (artikkel 2.19)
- Underkomite for handel med tjenester og investeringer (artikkel 3.3)
- Underkomité for handel og bærekraftig utvikling (artikkel 13.31)
- Underkomité for veterinære- og plantehelsetiltak (artikkel 2.50)
- Underkomité for tekniske handelshindre (artikkel 2.33)

I tillegg til en dynamisk komitéstruktur har avtalen en rekke bestemmelser som legger til rette for at avtalen evalueres og at den kan oppdateres. For det første har den Blandede komité som oppgave å løpende vurdere behovet for endringer i avtalen. Det påpekt at den Blandede komité skal se han til utviklingen partene imellom, samt deres forhold til tredjeparter av relevans for avtalen.

I tillegg til den Blandede komités oppgave med å vurdere endringer i avtalen, er det flere bestemmelser som har som formål å at partene evaluerer behovet for oppdatering av avtalen. Blant dem finner vi:

- Varer generelt: for markedsadgang for varer (tollsatses og tollfrie kvoter) inneholder avtalen en evalueringsklausul som fastslår at partene skal evaluere forholdene for handel med landbruksvarer og sjømat hvert 5. år.
- Underkomiteen for tekniske handelshindre skal gjennomgå bestemmelsene om tekniske handelshindre og relaterte vedlegg, og vurdere anbefalinger til den Blandede komité om endringer og oppdateringer i lys av utviklingen i avtalen mellom Storbritannia og EU.
- Underkomiteen for veterinære og plantehelsetiltak (SPS) skal årlig gjennomgå vedleggene til SPS-kapitlet for å vurdere anbefalinger til den blendede komiteen om å endre og oppdatere vedleggene i lys av utviklingen i avtalen mellom EU og Storbritannia.

- Underkomiteen for handel med tjenester og investeringer skal undersøke muligheter for forbedringer av kapitelet om tjenester og investeringer som helhet. Den har også spesifikke oppgaver knyttet til de enkelte tjenestesektorene, se for eksempel artikkel 3.69 (8) som fastsetter at komiteen skal evaluere bestemmelsen om roaming. Underkomiteen for tjenester og investeringer har også oppgaver i kapitelet om godkjenning av yrkeskvalifikasjoner.

Spørsmål

Sikrer avtalen at det ikke kan oppstå konflikter mellom Norges forpliktelser etter denne avtalen og EØS-avtalen?

Svar

Det har vært viktig for Norge å sikre at forpliktelsene vi inngår i frihandelsavtalen er tråd med norske forpliktelser under EØS-avtalen. Dette er noe vi er bevisst på i alle frihandelsavtaleforhandlinger, men som har vært spesielt relevant i disse forhandlingene. Det har derfor vært nyttig å se hen til EUs avtale med Storbritannia, og på mange områder ligger teksten og forpliktelsene tett opp til det som EU og Storbritannia er blitt enige om. Det legges også opp til at dersom EU og Storbritannia videreutvikler sitt forhold spesielt på områder som omfattes av EØS-avtalen, vil EØS/EFTA-landene forhandle med Storbritannia om å utvikle avtalen videre på disse områdene.

Spørsmål

Hvor store er de estimerte kostnadene for næringslivet som følge av mer omfattende veterinære bestemmelser?

Svar

Det er vanskelig å beregne kostnadene for næringslivet som følge av innføring av veterinær grensekontroll på varer for handelen mellom Storbritannia og Norge. Innføring av helsesertifikater på varer som tidligere kunne passere fritt til Storbritannia, er nå underlagt et såkalt tredjelandregime for import til EØS. Gjennom handel med land utenfor EU/EØS er norsk næringsliv kjent med vilkårene som gjelder for veterinær grensekontroll i tillegg til revisjonskontroll og godkjenning av virksomheter for import til Norge.

Storbritannia innfører krav om at importerte matvarer skal ledsages av et helsesertifikat fra Mattilsynet fra og med 1. oktober 2021. Mattilsynet har, på noe usikkert grunnlag, anslått at dette medfører behov for om lag 10 000 helsesertifikat per år, hovedsakelig til sjømatnæringen. Gebyr for utstedelse av helsesertifikat er per i dag 345 kroner, slik at de direkte kostnadene knyttet til helsesertifikatene kan anslås til 3,45 mill. kroner. I tillegg kommer øvrige kostnader knyttet til søknad om og henting av helsesertifikat. Fra 1. januar 2022 vil Storbritannia innføre veterinær grensekontroll ved import av matvarer. Dette kan føre til at transporten tar noe lenger tid, med de kostandene det medfører for transport og tapt hylletid. Mer omfattende veterinære bestemmelser gir norske eksportører mindre fleksibilitet ved eksport til Storbritannia enn det EØS-avtalen gir.

EU/EØS-landene innførte krav om veterinær grensekontroll for importerte varer fra Storbritannia 1. januar 2021. Dette medfører at importerte varer må komme til landet gjennom en godkjent grensekontrollstasjon, og har medført endringer i fraktrutene for enkelte varekategorier. Det har også vært noen tilfeller av at korrekte dokumenter ikke har fulgt med varene, slik at de ikke har passert den veterinære grensekontrollen. På sikt planlegges det å opprette nye grensekontrollstasjoner i Norge for å bedre tilrettelegge for import fra Storbritannia, noe som også vil medføre kostnader for norsk næringsliv.

Spørsmål

Hva ligger i «at avtalen vil føre til økt byråkrati, flere og ulike tekniske krav og utfordringer ved grensepasseringer»?

Svar

Den nye avtalen fører til mindre byråkrati sammenlignet med den gjeldende broavtalen, men mer byråkrati enn situasjonen da Storbritannia var medlem av EU.

Storbritannias utreden av EUs indre marked innebærer at Norge og Storbritannia ikke lenger er underlagt samme tekniske regelverk. Storbritannia anvender fortsatt i praksis EU-regler på de fleste områder, men formelt er de ulike. I tillegg har Storbritannia varslet endringer av egne krav, blant annet på matområdet. Både formelt og reelt ulike tekniske krav gir norske eksportører nye krav til dokumentasjon. Veterinær- og plantehelseregelverket for handelen med tredjeland innebærer at det innføres helsesertifikater for vareparti som skal inn til Norge. Dette er en økt administrativ byrde for virksomhetene og norske myndigheter. For handelen med Storbritannia betyr det for eksempel at det gjelder strengere krav for enkelte varekategorier og følgelig hvordan varepartiet skal kontrolleres ved grensen og hvilke dokumenter som skal følge varepartiet. Etter at Storbritannia meldte seg ut av EU må blant annet innførsel fra og utførsel til Storbritannia forhåndsvarsles.

Videre innebærer UKs utmelding at varer som skal til og fra Storbritannia via EU, må tollklareres mellom EU og Storbritannia. Mens Storbritannia var EU-medlem kunne for eksempel en transittering av ufortollede varer til Storbritannia avsluttes på svensk side av Svinesundbroa, mens den etter utmeldingen må transitteres fram til Storbritannia. Overgangen mellom broavtalen og den nye avtalen endrer ingenting her.

Den nye frihandelsavtalen innebærer mindre byråkrati på tollsiden sammenlignet med broavtalen, siden vi nå vil tillate at bare opprinnelseserklæringer skal benyttes som dokumentasjon for opprinnelse. For utstedelse av opprinnelsesbevis blir det en forenkling, siden alle eksportører kan benytte opprinnelseserklæring uavhengig av beløp. Det vil si at alle eksportører selv kan utstede opprinnelsesbevis uten å involvere tollmyndighetene («selvsertifisering»). Det blir enklere å oppnå opprinnelse og preferansetollbehandling enn i dag, fordi produksjonskravene i den nye avtalen er lempeligere enn i broavtalen. Enklere opprinnelsesregler innebærer også at kravene til dokumentasjon av opprinnelsen blir enklere å oppfylle. Sammenlignet med situasjonen før Storbritannia forlot EU vil det imidlertid være

vanskeligere å benytte seg av preferansetollbehandling i europeiske verdikjeder, siden Storbritannia ikke tar del i PEM-samarbeidet (se under).

Storbritannia har valgt å stå utenfor det felleseuropeiske samarbeidet om opprinnelsesregler, som også innbefatter Nord-Afrika og land i Midtøsten (PEM-konvensjonen). Det innebærer at materialer fra Storbritannia som norske eksportører benytter ved produksjon av varer som skal til f.eks. EU, regnes som tredjelandsmateriale. Før Storbritannia ble utmeldt av EU kunne slike materialer benyttes på linje med materialer fra Norge og EU.

Spørsmål

Hvilke konkrete grep tas fra norsk side for å sikre at handelen flyter best mulig, eksempelvis for å sikre mest mulig effektiv håndtering av veterinærkontroll og grensekontroll?

Svar

Norge er harmonisert med EU når det gjelder regelverk for matkjeden. Dette inkluderer importvilkår for handel med tredjeland (land utenfor EU/EØS). Vi er forpliktet til å følge importregelverket i EU og kan derfor ikke avvike fra disse bestemmelsene. EU har forelagt Storbritannia et forslag til veterinær avtale som er ment å tilby lettelse ved veterinær grensekontroll. Dersom det kommer til enighet om en slik avtale, kan Norge starte forhandlinger om en tilsvarende avtale med Storbritannia. I frihandelsavtalen har Storbritannia forpliktet seg til å gi Norge minst like gode vilkår som EU. Vår avtale legger opp til en effektiv grensekontroll slik at varer ikke forringes på grensen og at de kommer raskt på markedet. Dette er særlig viktig for sjømatnæringen. Fra 1. oktober 2021 innfører Storbritannia helsesertifikater for fisk og sjømat, noe som fører til økt byråkrati og økte kostnader for den norske sjømatnæringen. Dersom det skulle oppstå problemer med matvarehandelen inneholder frihandelsavtalen effektive konsultasjonsmekanismer. Det vil også opprettes en komité for veterinære- og plantehelsetiltak, som jevnlig vil drøfte oppfølgingen av avtalen.

Mattilsynet vurderer, sammen sjømatnæringen, om det er behov for å utvide tilbudet for utstedelse av helsesertifikater.

For å sikre at Norge har godt lokaliserte grensekontrollstasjoner med godkjenning for import av relevante varekategorier, er det nødvendig med dialog mellom Mattilsynet og næringen. Dette er et viktig bidrag for å lette kontrollen for næringslivet for import av varer fra Storbritannia.

Med hilsen

Iselin Nybø

VEDLEGG 2

Norges bindingsliste

[Forklarende note: I tabellens rad "Reservasjonstype" betyr "Inv." investeringer, og "GKT" grensekryssende tjenester]

1.	
Sektor:	Alle sektorer
Undersektor:	
Næringsgruppering:	
Reservasjonstype:	Markedsadgang (Inv. & GKT) Ytelseskrav (Inv.)
Tiltak:	
Beskrivelse:	<p><u>Investeringer og grensekryssende tjenester:</u> Norge forbeholder seg retten til å vedta, opprettholde eller endre ethvert tiltak med hensyn til offentlig forsyningssektor, offentlige tjenester eller offentlige funksjoner i den utstrekning de er opprettet eller opprettholdt for offentlige formål, uansett om de er eid, drevet eller utkontraktert av lokale, regionale eller nasjonale myndigheter, som velferdstiltak og sosiale tjenester, offentlige havner¹, offentlig renovasjonsordning, offentlig vannforsyning og offentlige avløpssystemer, offentlige opplærings-, helse- og barnehagetilbud, offentlig eide utleieboliger og offentlig transport.</p> <p>Norge forbeholder seg retten til å vedta eller opprettholde ethvert tiltak og yte differensiert behandling med hensyn til sosial trygghet, pensjoner, rehabiliteringsytelser og enhver tilsvarende ytelse.</p> <p>Norge forbeholder seg retten til å vedta, opprettholde eller endre ethvert tiltak med hensyn til offentlig finansierte og drevet forsknings- og utviklingstjenester.</p>

¹ Det presiseres at denne reservasjonen skal ikke legge restriksjoner eller på noen annen måte påvirke Norges forpliktelser i henhold til artikkel 2 i underkapittel 5 om internasjonale skipstransporttjenester

2.	
Sektor:	All sektorer
Undersektor:	
Næringsgruppering:	
Reservasjonstype:	Bestevilkårsbehandling (Inv.&GKT) Markedsadgang (Inv.&GKT) Nasjonal behandling (Inv.&GKT) Ytelseskrav (Inv.) Lokal tilstedeværelse (GKT)
Tiltak:	
Beskrivelse:	<p><u>Investeringer og grensekryssende tjenester:</u> Norge forbeholder seg retten til å vedta eller opprettholde ethvert tiltak som er utformet særlig for å bevare og fremme språklig og kulturelt mangfold, kultur- og mediepolitikk samt partenes rettigheter og forpliktelser etter internasjonale avtaler og nasjonal lovgivning med hensyn til opphavsrett og tilsvarende rettigheter.</p> <p>Norge forbeholder seg retten til å vedta eller opprettholde ethvert tiltak med hensyn til skapende kunstretninger og andre kulturtjenester, herunder mediatjenester, bibliotek-, arkiv- og museumstjenester og andre tjenester på kulturområdet.</p> <p>Denne reservasjonen omfatter ikke nyhetsbyråttjenester.</p>

3.	
Sektor:	Alle sektorer
Undersektor:	
Næringsgruppering:	
Reservasjonstype:	Markedsadgang (Inv.) Nasjonal behandling (Inv.) Øverste ledelse og styre (Inv.)
Tiltak:	
Beskrivelse:	<u>Investeringer:</u> Med mindre noe annet er fastsatt i vedlegg I og vedlegg II forbeholder Norge seg retten til å vedta, opprettholde eller endre ethvert tiltak innen særskilte sektorer, undersektorer eller aktiviteter med hensyn til å opprette andre juridiske enheter enn allmenaksjeselskaper, aksjeselskaper og stiftelser.

4.	
Sektor:	Alle sektorer
Undersektor:	
Næringsgruppering:	
Reservasjonstype:	Bestevilkårsbehandling (Inv. &GKT) Markedsadgang (Inv. & GKT) Nasjonal behandling (Inv.& GKT) Ytelseskrav (Inv.)
Tiltak:	Norges grunnlov § 108 Lov av 12. juni 2008 nr. 56 om Sametinget og andre samiske rettsforhold (sameloven) Lov av 17. juni 2005 nr. 85 om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i Finnmark (Finnmarksloven)
Beskrivelse:	<u>Investeringer og grensekryssende tjenester:</u> Norge forbeholder seg retten til å innføre eller opprettholde enhver fordel tilkjent enhver fysisk person eller organisasjon som tilhører urfolkgruppe, herunder med hensyn til erverv, etablering eller drift av ethvert kommersielt eller industrielt foretak, samt rettigheter til grunn og naturressurser.

5.	
Sektor:	Alle sektorer
Undersektor:	
Næringsgruppering:	
Reservasjonstype:	Bestevilkårsbehandling (Inv.&GKT)
Tiltak:	
Beskrivelse:	<u>Investeringer og grensekryssende tjenester:</u> Norge forbeholder seg retten til ikke å utvide en behandling eller preferanse tilbudt enten av en hvilken som helst frihandelsavtale som er i kraft eller er undertegnet før denne avtale trer i kraft, eller av en hvilken som helst avtale om investeringsbeskyttelse ² .

² Det presiseres at dette omfatter investeringsbeskyttelseselementer i handelsavtaler som ikke er avgrenset til investeringsbeskyttelse.

6.	
Sektor:	Alle sektorer
Undersektor:	
Næringsgruppering:	
Reservasjonstype:	Bestevilkårsbehandling (Inv.&GKT)
Tiltak:	
Beskrivelse:	<p><u>Investeringer og grensekryssende tjenester:</u> Norge forbeholder seg retten til å gi differensiert behandling til parter i EFTA-konvensjonen, nåværende eller tidligere parter i EØS-avtalen og enhver stat som tiltrer EØS-avtalen.</p> <p>Norge forbeholder seg retten til å gi differensiert behandling til et land i henhold til enhver eksisterende eller fremtidig bilateral eller multilateral avtale som: i) skaper et internt marked for tjenester og investering, ii) gir rett til etablering, eller iii) krever harmonisering av lovgivningen i én eller flere økonomiske sektorer.</p> <p>Med et internt marked for tjenester og etablering menes et område uten interne grenser der det er sikret fri bevegelse for tjenester, kapital og personer.</p> <p>Med rett til etablering menes en forpliktelse til å avskaffe i hovedsak alle hindringer for etableringer mellom partene i den regionale økonomiske integrasjonsavtalen når nevnte avtale trer i kraft. Retten til etablering skal omfatte rett for borgere av partene i den regionale økonomiske integrasjonsavtalen til å opprette og drive foretak på samme vilkår som vilkårene som i henhold til nasjonal lovgivning gjelder for borgere av landet der slik etablering som nevnt skjer.</p> <p>Med harmonisering av lovgivningen menes: i) samordning av lovgivningen i en eller flere av partene i den regionale økonomiske integrasjonsavtalen med lovgivningen i en eller flere av de øvrige parter i nevnte avtale, eller ii) innlemming av felles lovgivning i internretten til partene i den regionale økonomiske integrasjonsavtalen.</p> <p>Slik harmonisering eller innlemming skal finne sted, og skal anses for å ha funnet sted, bare når den er vedtatt</p>

	inkludert i lovgivningen til parten eller partene i den regionale økonomiske integrasjonsavtalen.
--	---

7.	
Sektor:	Alle sektorer
Undersektor:	
Næringsgruppering:	
Reservasjonstype:	Nasjonal behandling (Inv.& GKT) Markedsadgang (Inv. & GKT) Lokal tilstedeværelse (GKT) Ytelseskrav (Inv.)
Tiltak:	
Beskrivelse:	<u>Investeringer og grensekryssende tjenester:</u> Norge forbeholder seg retten til å vedta, opprettholde eller endre ethvert tiltak med hensyn til aktiviteter som kan involvere stoffer som skaper ioniserende stråling, herunder enerett til å levere og håndtere slike stoffer for offentlige formål, og utpeking av institusjoner som for offentlige formål skal være ansvarlige for å overvåke stråling.

8.	
Sektor:	Alle sektorer
Undersektor:	
Næringsgruppering:	
Reservasjonstype:	Nasjonal behandling (Inv.&GKT) Markedsadgang (Inv. & GKT) Lokal tilstedeværelse (GKT) Ytelseskrav (Inv.)
Tiltak:	
Beskrivelse:	<u>Investeringer og grensekryssende tjenester:</u> Norge krever forhåndsgodkjennelse av enhver aktivitet som omfatter tilsiktet frisetting av genmodifiserte organismer.

9.	
Sektor:	Juridiske tjenester
Undersektor:	
Næringsgruppering:	
Reservasjonstype:	Markedsadgang (Inv.&GKT) Nasjonal behandling (Inv.&GKT) Lokal tilstedeværelse (GKT) Øverste ledelse og styre (Inv.) Juridiske tjenester – forpliktelser
Tiltak:	Forskrift av 20. desember 1996 nr. 1161 om advokater Lov av 13. august 1915 nr. 5 om domstolene
Beskrivelse:	<u>Investeringer og grensekryssende tjenester:</u> Norge forbeholder seg retten til å vedta, opprettholde eller endre ethvert tiltak med hensyn til juridiske tjenester i tilknytning til nasjonal lovgivning og rettslig representasjon ³ og organisering av og eierskap i advokatforetak, herunder tilknyttede foretak og filialer av advokatforetak.

³ "rettslig representasjon" inkluderer utarbeidelse av dokumenter som er ment å bli forelagt domstoler, administrative etater og andre behørig konstituerte offisielle domstoler i saker som gjelder anvendelse og tolkning av lov; og møte for domstoler, administrative etater og andre behørig dannede offisielle domstoler i saker som gjelder anvendelse og tolkning av lovverket. Omfatter ikke dokumentasjonstjenester utført av tjenesteleverandører som er betrodd offentlige funksjoner, for eksempel notariatstjenester

10	
Sektor:	Revisortjenester
Undersektor:	
Næringsgruppering:	
Reservasjonstype:	Markedsadgang (GKT) Nasjonal behandling (GKT) Lokal tilstedeværelse (GKT)
Tiltak:	Lov av 20 November 2020 nr. 128 om revisjon og revisorer (revisorloven)
Beskrivelse:	<u>Grensekryssende tjenester:</u> Norge forbeholder seg retten til å vedta, opprettholde eller endre ethvert tiltak med hensyn til grensekryssende ytelse av revisortjenester.

11.	
Sektor:	Fiske og akvakultur
Undersektor:	
Næringsgruppering:	
Reservasjonstype:	Bestevilkårsbehandling (Inv.&GKT) Markedsadgang (Inv.&GKT) Nasjonal behandling (Inv.&GKT) Lokal tilstedeværelse (GKT) Ytelseskrav (Inv.) Øverste ledelse og styre (Inv.)
Tiltak:	<p>Lov av 6. juni 2008 nr. 37 om forvaltning av viltlevende marine ressursar (havressurslova)</p> <p>Lov av 26. mars 1999 nr. 15 om retten til å delta i fiske og fangst (deltakerloven)</p> <p>Lov av 17. desember 1976 nr. 91 om Norges økonomiske sone (økonomiske soneloven)</p> <p>Lov av 17. juni 1966 nr. 19 om Norges fiskerigrense mv.</p>
Beskrivelse:	<p><u>Investeringer og grensekryssende tjenester:</u></p> <p>Norge forbeholder seg retten til å vedta, opprettholde eller endre ethvert tiltak med hensyn til å erverve eller eie fiskefartøyer eller aksjer i et foretak som eier slike fartøyer.</p> <p>Norge forbeholder seg retten til å vedta, opprettholde eller endre ethvert tiltak med hensyn til fangst og bearbeiding, videreforedling, pakking, omlasting og førstehåndssalg av fisk og marine varer.</p>

12.	
Sektor:	Bemannings tjenester, unntatt rekruttering av toppledere
Undersektor:	
Næringsgruppering:	
Reservasjonstype:	Markedsadgang (Inv.&GKT) Nasjonal behandling (Inv.&GKT) Lokal tilstedeværelse (GKT)
Myndighetsnivå:	
Tiltak:	
Beskrivelse:	<u>Investeringer og grensekryssende tjenester:</u> Norge forbeholder seg retten til å vedta, opprettholde eller endre ethvert tiltak med hensyn til formidling av personell som verken er norske borgere eller er bosatt i landet og har arbeidstillatelse. Denne reservasjonen omfatter ikke rekruttering av toppledere.

13.	
Sektor:	Posttjenester
Undersektor:	Posttjenester for brev og småpakker
Næringsgruppering:	
Reservasjonstype:	Markedsadgang (Inv.&GKT) Nasjonal behandling (Inv.&GKT) Lokal tilstedeværelse (GKT) Ytelseskrav (Inv.)
Tiltak:	
Beskrivelse:	<u>Investeringer og grensekryssende tjenester:</u> Norge forbeholder seg retten til å vedta, opprettholde eller endre ethvert tiltak med hensyn til posttjenester (brev og småpakker).

18.	
Sektor:	Pengespill
Undersektor:	
Næringsgruppering:	
Reservasjonstype:	Markedsadgang (Inv.&GKT) Nasjonal behandling (Inv.&GKT) Lokal tilstedeværelse (GKTS) Ytelseskrav (Inv.)
Tiltak:	
Beskrivelse:	<u>Investeringer og grensekryssende tjenester:</u> Norge forbeholder seg retten til å vedta eller opprettholde ethvert tiltak med hensyn til pengespill.

15.	
Sektor:	Distribusjon av og handel med krigsmateriell, våpen, ammunisjon og eksplosiver
Undersektor:	
Næringsgruppering:	
Reservasjonstype:	Bestevilkårsbehandling (Inv.&GKT) Markedsadgang (Inv.&GKT) Nasjonal behandling (Inv.&GKT) Lokal tilstedeværelse (GKT) Øverste ledelse og styre (Inv.)
Tiltak:	
Beskrivelse:	<u>Investeringer og grensekryssende tjenester</u> Norge forbeholder seg retten til å vedta eller opprettholde ethvert tiltak med hensyn til distribusjon av og handel med krigsmateriell, våpen, ammunisjon og eksplosiver, herunder materiell med dobbelt anvendelse.

16.	
Sektor:	Legemidler og medisinsk utstyr, alkohol og tobakksvarer
Undersektor:	
Næringsgruppering:	
Reservasjonstype:	Bestevilkårsbehandling (Inv.&GKT) Markedsadgang (Inv.&GKT) Nasjonal behandling (Inv.&GKT) Ytelseskrav (Inv.) Lokal tilstedeværelse (GKT)
Tiltak:	
Beskrivelse:	<p><u>Investeringer og grensekryssende tjenester</u> Norge forbeholder seg retten til å vedta eller opprettholde ethvert tiltak med hensyn til fremstilling, import, eksport, engrossalg, kommisjonærtjenester, distribusjon, markedsføring, detaljisttjenester og håndheving av tiltak med hensyn til tobakks- og nikotinvarer⁴ og tilhørende varer og utstyr samt alkoholholdige drikkevarer.</p> <p>Norge forbeholder seg retten til å vedta eller opprettholde ethvert tiltak med hensyn til kommisjonærtjenester, markedsføring og detaljisttjenester for legemidler og medisinsk utstyr.</p>

⁴ Verdens helseorganisasjons rammekonvensjon om forebygging av tobakksskader av 21. mai 2003

17.	
Sektor:	Produksjon, overføring og distribusjon av elektrisitet, distribusjon og levering av naturgass og levering av fjernvarme og -kjøling
Undersektor:	
Næringsgruppering:	
Reservasjonstype:	Markedsadgang (Inv.&CBTS) Nasjonal behandling (Inv.&CBTS) Lokal tilstedeværelse (CBTS)
Tiltak:	Lov av 14. desember 1917 nr. 16 om vannfallsrettigheter Lov av 14. desember 1917 nr. 17 om vassdragsregulering Lov av 29. juni 1990 nr. 50 om energi (energiloven) Lov av 24. november 2000 nr. 82 om vannressurser Lov av 28. juni 2002 nr. 61 om naturgass Lov av 4. juni 2010 nr. 21 om havenergi Herunder supplerende forskrifter til lovene nevnt over
Beskrivelse:	<p><u>Investeringer og grensekryssende tjenester:</u> Norge forbeholder seg retten til å vedta eller opprettholde ethvert tiltak med hensyn til konsesjoner for produksjon av elektrisk energi, bruk av naturressurser til produksjon av elektrisk energi, eierskap og direkte eller indirekte erverv av eierskap til naturressurser og installasjoner for produksjon av elektrisk energi og bygging av, eierskap til og drift av infrastruktur for elektrisitet på overførings- og distribusjonsnivå, herunder støttetjenester med unntak av rådgivningstjenester.</p> <p>Norge forbeholder seg retten til å vedta eller opprettholde ethvert tiltak med hensyn til nedstrømsoverføring, lagring, distribusjon, salg og levering av naturgass.</p> <p>Norge forbeholder seg retten til å vedta eller opprettholde ethvert tiltak med hensyn til aktivitet i tilknytning til produksjon, overføring, distribusjon, salg og levering av fjernvarme og -kjøling.</p>

18.	
Sektor:	Letevirksomhet, produksjon og oppstrøms transport gjennom rørledningsnett av petroleum
Undersektor:	
Næringsgruppering:	
Reservasjonstype:	Markedsadgang (Inv.&GKT)
Tiltak:	<p>Lov av 29. november 1996 nr. 72 om petroleumsvirksomhet (petroleumsloven)</p> <p>Forskrifter til lov om petroleumsvirksomhet, fastsatt ved kgl. res. 27. juni 1997 med hjemmel i lov av 29. november 1996 nr. 72 om petroleumsvirksomhet § 10-18 og lov av 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker § 13 c tredje ledd og § 19 tredje ledd samt lov av 21. juni 1963 nr. 12 om vitenskapelig utforskning og undersøkelse etter og utnyttelse av andre undersjøiske naturforekomster enn petroleumsforekomster § 3. Sist endret 7. desember 2017 nr. 2281</p>
Beskrivelse:	<p><u>Investeringer og grensekryssende tjenester:</u></p> <p>Norge forbeholder seg retten til å vedta eller opprettholde ethvert tiltak med hensyn til markedsadgang for letевirksomhet, produksjon og rørledningstransport av petroleum⁵. Den norske stat har eiendomsrett til petroleumsforekomster og enerett til å forvalte ressursene.</p> <p>Ingen andre enn staten kan utøve petroleumsvirksomhet uten de lisenser, godkjenninger og tillatelser som kreves. En lisens, som sikrer lisenshaveren enerett, er nødvendig for å kunne drive letevirksomhet og for å produsere petroleum. Det kan ytes tjenester som for bergverksdrift til nevnte lisenshaver uten begrensninger.</p> <p>Departementet kan tildele en juridisk person en ikke-eksklusiv lisens for kartlegging av petroleumsforekomster i avgrensede områder på havbunnen og i dens undergrunn.</p>

⁵ Reservasjon 18 utvides ikke til noen eksisterende eller fremtidig bilateral olje eller gass avtale mellom Storbritannia og Kongeriket Norge (inkludert rammeavtalen mellom regjeringen av Storbritannia og Nord Irland og regjeringen av Kongeriket Norge vedrørende gransekryssende petroleumssamarbeid, undertegnet i Oslo den 4. april 2005 med tilhørende vedlegg), som skal bli vurdert å falle utenfor anvendelsen av tjeneste- og investeringskapittelet.

	<p>Lisensen for kartlegging gir innehaveren rett til å foreta geologisk kartlegging av petroleumsressurser.</p> <p>Kongen i statsråd kan tildele en lisens med enerett til produksjon og en lisens til enerett til rørledningstransport. En produksjonslisens tildeles etter full konkurranse og kan tildeles bare juridiske personer, i den grad andre krav ikke får anvendelse i henhold til internasjonale avtaler. Ved tildeling av en produksjonslisens skal departementet utpeke eller godkjenne en operatør.</p> <p>Kongen kan beslutte at den norske stat skal delta i petroleumsvirksomhet.</p>
--	--

19.	
Sektor:	Utdanningstjenester
Undersektor:	Tjenester som omfatter barnehager, grunnskoler og videregående skoler, velferds- og innkvarteringstjenester for studenter og andre hjelpetjenester for studenter
Næringsgruppering:	
Reservasjonstype:	Markedsadgang (Inv.&GKT) Nasjonal behandling (Inv.&GKT) Lokal tilstedeværelse (GKT) Ytelseskrav (Inv.)
Tiltak:	
Beskrivelse:	<u>Investeringer og grensekryssende tjenester:</u> Norge forbeholder seg retten til å vedta, opprettholde eller endre ethvert tiltak med hensyn til tjenester som omfatter barnehager, grunnskoler og videregående skoler (opp til videregående opplæring) velferds- og innkvarteringstjenester for studenter og andre hjelpetjenester for studenter.

20.	
Sektor:	Miljø
Undersektor:	
Næringsgruppering:	
Reservasjonstype:	Markedsadgang (Inv. & GKT) Nasjonal behandling (Inv.&GKT) Lokal tilstedeværelse (GKT) Ytelseskrav (Inv.)
Tiltak:	
Beskrivelse:	<p><u>Investeringer og grensekryssende tjenester:</u> Norge forbeholder seg retten til å vedta, opprettholde og endre ethvert tiltak med hensyn til yteevnekrav og offentlige funksjoner på områder som håndtering av avløpssystemer, renovasjon, beskyttelse av omgivende luft og klima, etterbehandling og rensing av jord og vann, biologisk mangfold og støy, uansett om det aktuelle anlegget/systemet er eid, drevet eller er utkontraktert av lokale, regionale eller nasjonale myndigheter.</p> <p>Norge forbeholder seg retten til å kreve kommersiell tilstedeværelse for yting av miljøtjenester. Denne reservasjonen får ikke anvendelse på rådgivningstjenester.</p>

21.	
Sektor:	Finansielle tjenester
Undersektor:	
Næringsgruppering:	
Reservasjonstype:	Markedsadgang(Inv.&GKT) Nasjonal behandling (Inv.&GKT) Bestevilkårsbehandling (Inv.&GKT) Øverste ledelse og styre (Inv.) Lokal tilstedeværelse (CBTS) Ytelseskrav (Inv.)
Tiltak:	<p>Lov av 25. november 2011 nr. 44 om verdipapirfond (verdipapirfondloven)</p> <p>Lov av 20. juni 2014 nr. 28 om forvaltning av alternative investeringsfond og forskrift til lov om forvaltning av alternative investeringsfond av 26. juni 2014 nr. 877</p>
Beskrivelse:	<p><u>Investeringer og grensekryssende tjenester:</u> Norge forbeholder seg retten til å vedta, opprettholde og endre ethvert tiltak med hensyn til følgende:</p> <p>(a) Alle finansielle tjenester</p> <p>Med hensyn til investeringsliberalisering – bestevilkårsbehandlingsbehandling og grensekryssende tjenester - bestevilkårsbehandling: Norge forbeholder seg retten til å gi differensiert behandling til en investor eller en finansiell tjenesteyter fra et tredjeland i medhold av enhver bilateral eller multilateral internasjonal investeringsavtale eller annen handelsavtale.</p> <p>Med hensyn til investeringsliberalisering - markedsadgang Retten til å pålegge en finansiell tjenesteyter, annet enn en filial, å benytte spesifikk selskapsform når den etablerer seg i Norge, på en ikke-diskriminerende måte.</p> <p>Med hensyn til grensekryssende tjenester – markedsadgang, nasjonal behandling, lokal tilstedeværelse</p>

Norge forbeholder seg retten til å vedta og opprettholde ethvert tiltak med hensyn til grensekryssende tjenester av alle finansielle tjenester, unntatt:

- (i) forsikring av risiko knyttet til:
 - (A) skipsfart og kommersiell luftfart og romoppskyting og frakt (inkludert satellitter), med en slik forsikring for å dekke noe av eller alt av følgende: passasjerene og godset som transporteres, kjøretøyet som transporterer passasjerene og varene og ethvert ansvar som oppstår derfra;
 - (B) havgående fiskefartøy;
 - (C) leting, utvikling, produksjonsaktiviteter og rettigheter i offshore energisektoren av store kunder; og
 - (D) varer i internasjonal transitt;
- (ii) gjenforsikring og retrosessjon;
- (iii) tjenester tilknyttet forsikring;
- (iv) levering og overføring av finansiell informasjon og finansiell databehandling og tilhørende programvare av leverandører av andre finansielle tjenester; og
- (v) rådgivningstjenester og andre hjelpetjenester, unntatt formidling, knyttet til bank og andre finansielle tjenester av definisjonen av bank og andre finansielle tjenester (unntatt forsikring) i artikkel 3.4.5 i avsnitt 3.5.3 (finansielle tjenester), men ikke formidling som beskrevet i det punktet, og
- (vi) Porteføljeforvaltningstjenester til en norsk profesjonell klient lokalisert i Norge.

Med hensyn til denne forpliktelsen/underpunkt (vi):

porteføljeforvaltning betyr skjønnsmessig forvaltning av investorers porteføljer av finansielle instrumenter på en kunde-for-klient-basis og i

	<p>samsvar med investorenes mandater</p> <p>porteføljeforvaltningstjenester inkluderer ikke: (i) oppbevaringstjenester; (ii) forvaltertjenester; eller (iii) utøvelsestjenester; og</p> <p>I denne forpliktelsen/ledd (vi) menes profesjonelle kunder: profesjonelle kunder som definert i § 10-6 første ledd, nr. 1 bokstav e i [Securities Trading Act 2007], sist endret 01.05.2021</p> <p>(b) Forsikring og tjenester tilknyttet forsikring</p> <p>Med hensyn til grensekryssende tjenester og investeringer – markedsadgang, nasjonal behandling:</p> <p>Ikke-hjemmehørende forsikringsselskaper må levere tjenestene som er oppført ovenfor via en filial eller gjennom en forsikringsmegler autorisert i Norge.</p> <p>Autorisasjon som ikke-hjemmehørende leverandør av forsikringsformidlingstjenester krever en filial i Norge.</p> <p>Med hensyn til investeringer: Et separasjonskrav gjelder mellom livsforsikring, skadeforsikring og kredittrisikoforsikring.</p> <p>(c) bankvirksomhet og and finansielle tjenester</p> <p>Med hensyn til investeringsliberalisering – markedsadgang - og grensekryssende tjenester – lokal tilstedeværelse:</p> <p>Bare juridiske personer som har sitt hovedkontor i EØS, kan fungere som depositarer for eiendelene til investeringsfond. Etablering av et spesialisert forvaltningsselskap, med hovedkontor og registrert hovedkontor i samme EØS-stat, er pålagt å utføre virksomheten til forvaltning av fellesfond, inkludert aksjefond og, der det er tillatt i henhold til nasjonal lov, investeringsselskaper.</p>
--	---

22.	
Sektor:	Helserelaterte og sosiale tjenester
Undersektor:	
Næringsgruppering:	
Reservasjonstype:	Markedsadgang (Inv.&GKT) Nasjonal behandling (Inv.&GKT) Lokal tilstedeværelse (GKT) Ytelseskrav (Inv.) Øverste ledelse og styre (Inv.)
Tiltak:	
Beskrivelse:	<u>Investeringer og grensekryssende tjenester:</u> Norge forbeholder seg retten til å vedta, opprettholde eller endre ethvert tiltak med hensyn til sykehustjenester, sosiale tjenester og andre folkehelsestjenester, med unntak av fødselstjenester og tilknyttede tjenester, sykepleietjenester, fysioterapeutiske tjenester og paramedisinske tjenester.

23.	
Sektor:	Fritids- og sportstjenester
Undersektor:	
Næringsgruppering:	
Reservasjonstype:	Markedsadgang (Inv.&GKT) Nasjonal behandling (Inv.&GKT) Lokal tilstedeværelse (GKT) Ytelseskrav (Inv.) Øverste ledelse og styre (Inv.)
Tiltak:	
Beskrivelse:	<u>Investeringer og grensekryssende tjenester:</u> Norge forbeholder seg retten til å vedta, opprettholde eller endre ethvert tiltak med hensyn til idrettslag, sportsklubber og tjenester i tilknytning til andre organiserte fritidsaktiviteter.

24.	
Sektor:	Sjøtransporttjenester
Undersektor:	<p>Innenlands sjøtransport⁶, herunder transport på innlands vannveier, innlands tauing og buksering, og sjøtransport som betjener letevirksomhet og produksjon av energi utenfor kysten, til havs offshore.</p> <p>Sjøtransporttjenester i tilknytning til installasjoner og aktivitet i norsk territorialfarvann, unntatt økonomisk sone eller kontinentalsokkel.</p> <p>For å skape større klarhet presiseres det at innenlands sjøtransport i form av matetjenester til internasjonal godstransport samt transport av tomme containere for internasjonal handel, ikke anses som innenlands sjøtransport og er unntatt fra denne reservasjonen.</p>
Næringsgruppering:	
Reservasjonstype:	<p>Bestevilkårsbehandling (Inv.&GKT)</p> <p>Markedsadgang (Inv.&GKT)</p> <p>Nasjonal behandling (Inv.&GKT)</p> <p>Lokal tilstedeværelse (GKT)</p> <p>Ytelsekrav (Inv.)</p> <p>Øverste ledelse og styre (Inv.)</p>
Tiltak:	
Beskrivelse:	<p><u>Investeringer og grensekryssende tjenester:</u></p> <p>Norge forbeholder seg retten til å vedta, opprettholde eller ethvert tiltak med hensyn til innenlands sjøtransport, herunder transport på innlands vannveier.</p>

⁶ Med «innenlandsk sjøtransport», menes sjøtransport av gods og passasjerer mellom havner i Norge, herunder steder på norsk kontinentalsokkel der det er aktivitet i form av letevirksomhet eller produksjon av petroleum.

25.	
Sektor:	Sjøtransporttjenester
Undersektor:	Internasjonal sjøtransport.
Næringsgruppering:	
Reservasjonstype:	Nasjonal behandling (Inv.&GKT)
Tiltak:	
Beskrivelse:	<u>Grensekryssende tjenester:</u> Norge forbeholder seg retten til å vedta, opprettholde eller endre ethvert tiltak med hensyn til kapteiner og mannskap om bord på norskregistrerte fartøyer (Norsk ordinært skipsregister (NOR) og Norsk internasjonalt skipsregister (NIS)).

26.	
Sektor:	Luftransporttjenester
Undersektor:	Tjenester i tilknytning til databaserte reserwasjonssystemer og salg og markedsføring av luftransporttjenester.
Næringsgruppering:	
Reserwasjonstype:	Bestevilkårsbehandling (Inv.&GKT) Lokal tilstedeværelse (GKT)
Tiltak:	
Beskrivelse:	<u>Investeringer og grensekryssende tjenester:</u> Norge forbeholder seg retten til å gi en mindre gunstig behandling til tjenesteytere når det gjelder forpliktelsene for transportørers morselskap eller deltakende selskap med hensyn til databaserte reserwasjonssystemer som er kontrollert av ett eller flere tredjeland, eller luftransportsselskaper fra ett eller flere tredjeland.

27.	
Sektor:	Flyplasstjenester
Undersektor:	
Næringsgruppering:	
Reservasjonstype:	Markedsadgang (Inv.&GKT) Nasjonal behandling (Inv.&GKT) Lokal tilstedeværelse (GKT) Ytelseskrav (Inv.)
Tiltak:	
Beskrivelse:	<u>Investeringer og grensekryssende tjenester:</u> Norge forbeholder seg retten til å vedta, opprettholde eller endre ethvert tiltak med hensyn til flyplasstjenester.

28.	
Sektor:	Jernbanetransporttjenester
Undersektor:	
Næringsgruppering:	
Reservasjonstype:	Markedsadgang (Inv.& GKT) Nasjonal behandling (Inv.&GKT) Lokal tilstedeværelse (GKT) Ytelseskrav (Inv.)
Tiltak:	
Beskrivelse:	<p><u>Investeringer og grensekryssende tjenester:</u> Norge forbeholder seg retten til å vedta, opprettholde eller endre ethvert tiltak med hensyn til markedsadgang for transport av passasjerer og gods med jernbane og tilknyttede tjenester.</p> <p>Norge forbeholder seg retten til å kreve kommersiell tilstedeværelse for yting av skyve- og bukseringstjenester⁷ og av støttetjenester til jernbanetransport⁸.</p>

⁷ Skyve- og bukseringstjenester (CPC Prov. 7113)

⁸ Vedlikehold og reparasjon av jernbanetransport utstyr (CPC Prov. 8868) og støttetjenester for jernbanetransport (CPC Prov 743)

29.	
Sektor:	Veitransport og tilknyttede tjenester, herunder luftputefartøy (hovercrafts)
Undersektor:	
Næringsgruppering:	
Reservasjonstype:	Bestevilkårsbehandling (GKT) Markedsadgang (Inv.& GKT) Nasjonal behandling (Inv.& GKT) Lokal tilstedeværelse (GKT)
Tiltak:	
Beskrivelse:	<p><u>Investeringer og grensekryssende tjenester:</u> Norge forbeholder seg retten til å vedta, opprettholde eller endre ethvert tiltak med hensyn til grensekryssende transport av passasjerer og gods, eierskap til veier og tilknyttet infrastruktur og drift av veiinfrastruktur på honorar- eller kontraktbasis.</p> <p>Lokal tilstedeværelse kreves for innenlands transport.</p> <p>Norge forbeholder seg retten til å vedta, opprettholde eller endre ethvert tiltak med hensyn til faste tjenester og drosjetjenester for passasjertransport.</p>

34.	
Sektor:	Vann
Undersektor:	
Næringsgruppering:	
Reservasjonstype:	Bestevilkårsbehandling (Inv.& GKT) Markedsadgang (Inv.& GKT) Nasjonal behandling (Inv.& GKT) Lokal tilstedeværelse (GKT) Ytelseskrav (Inv.)
Tiltak:	
Beskrivelse:	<u>Investeringer og grensekryssende tjenester:</u> Norge forbeholder seg retten til å vedta eller opprettholde ethvert tiltak med hensyn til vann, herunder fordeling, innsamling, behandling/rensing og distribusjon til husholdninger, industri, kommersiell virksomhet og andre brukere, herunder levering av drikkevann, og vannforvaltning.

31.	
Sektor:	Begravelses- og kremasjonstjenester
Undersektor:	
Næringsgruppering:	
Reservasjonstype:	Markedsadgang (Inv.& GKT) Nasjonal behandling (Inv.& GKT) Lokal tilstedeværelse (GKT)
Tiltak:	
Beskrivelse:	<u>Investeringer og grensekryssende tjenester:</u> Norge forbeholder seg retten til å vedta eller opprettholde ethvert tiltak med hensyn til tjenester som ytes av medlemsorganisasjoner og tiltak med hensyn til begravelses- og kremasjonstjenester.

36.	
Sektor:	Alle sektorer
Undersektor:	Tiltak med sikte på å fremme nordisk samarbeid
Næringsgruppering:	
Reservasjonstype:	Bestevilkårsbehandling (Inv.& GKT)
Tiltak:	
Beskrivelse:	<p><u>Investeringer og grensekryssende tjenester:</u> Norge forbeholder seg retten til å vedta eller opprettholde ethvert tiltak som er en del av det nordiske samarbeidet eller tar sikte på å fremme nordisk samarbeid, som:</p> <ul style="list-style-type: none"> - garantier og lån til investeringsprosjekter og eksport (Den nordiske investeringsbank), - økonomisk støtte til FoU-prosjekter (Nordisk Industrifond), - finansiering av forundersøkelser knyttet til internasjonale prosjekter (Nordisk prosjektfond), - økonomisk støtte til foretak som anvender miljøteknologi (Nordisk miljøfinansieringsselskap)

37.	
Sektor:	Etterforskning- og sikkerhetstjenester
Undersektor:	
Næringsgruppering:	
Reservasjonstype:	Markedsadgang (Inv.& GKT) Nasjonal behandling (Inv.& GKT) Lokal tilstedeværelse (GKT) Øverste ledelse og styre (Inv.)
Tiltak:	
Beskrivelse:	<u>Investeringer og grensekryssende tjenester:</u> Norge forbeholder seg retten til å vedta, opprettholde eller endre ethvert tiltak med hensyn til etterforskning og sikkerhetstjenester.

38.	
Sektor:	Kondemnering av fartøyer
Undersektor:	
Næringsgruppering:	
Reservasjonstype:	Ytelseskrav (Inv.)
Tiltak:	
Beskrivelse:	<u>Investeringer:</u> Norge forbeholder seg retten til å vedta, opprettholde eller endre ethvert tiltak i tilknytning til opphugging og kondemnering av fartøyer.

